

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

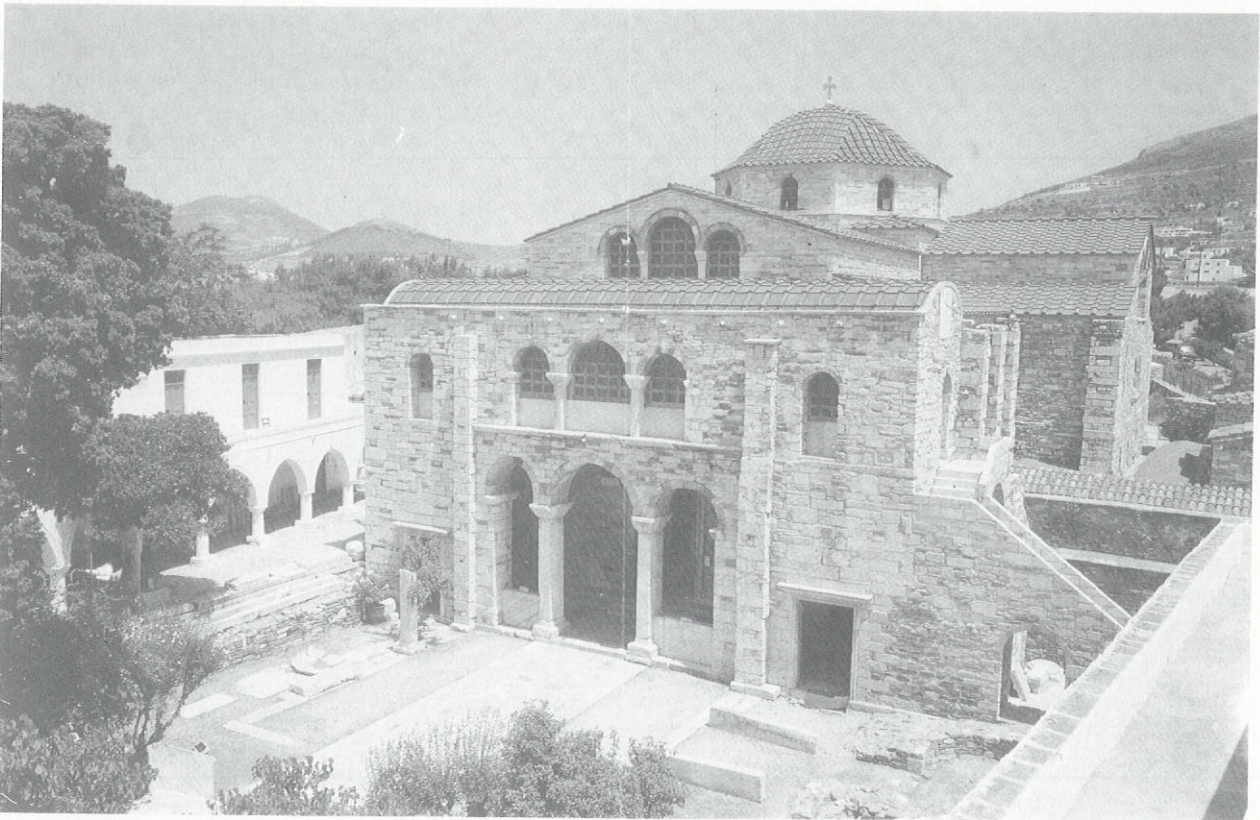
ΕΤΟΣ ΜΕ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 – 115 21 ΑΘΗΝΑΙ – ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1996

ΑΡΙΘ. 10

17 ΑΙΩΝΕΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΠΥΛΙΑΝΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥ

Άποψη από τὰ νοτιοδυτικὰ τῆς Παναγίας Ἐκατονταπυλιανῆς τῆς Πάρου, ἡ ὁποία ἐόρτασε μὲ βυζαντινὴ μεγαλοπρέπεια τὴν 1670ῆ ἐπέτειο ἀπὸ τὴν ἀνέγερσή της ἐκ μέρους τῆς Ἁγίας Ἐλένης, μητρὸς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἑλληνικὲς - Ἀνατολικὲς ἐπιδράσεις στὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ ὁσίου Ἱερωνύμου. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγάλης Ἑβδομάδος. — Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Στὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου καὶ στὰ ἴχνη τῆς ἁγίας Φιλοθέης. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Σπουδάζουσα Θεολογία. — Εὐτυχίας Γιαννουλάκη, Τέταρτος κόσμος: ὁ κοινωνικὸς ἀποκλεισμός. — π. Ἀντ. Ἀλεβιζόπουλου (†) Οἱ κυβερνήσεις τῆς Ε.Ε. μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. — Αἰδεσιμολ. π. Ἀστερίου Γεροστέργιου, Προσκνηματικὴ ἐπίσκεψη στὴν ΚΠολη καὶ τὴ Μικρὰ Ἀσία. — Ἄθαν. Γ. Μελισσάρη, Γέρων Παῖσιος. Τὸ γέννημα τῆς Καππαδοκίας. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἸΔ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους τοῦ ἁγ. Κυρίλλου. — Μ. Μελ., Ἐπίκαιρα.

Ἑλληνικὲς - Ἀνατολικὲς ἐπιδράσεις στὴν ζωὴ καὶ στὸ ἔργο τοῦ ὁσίου Ἱερωνύμου

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Τὴν 15ῃ Ἰουνίου ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία (ὅπως τὴν 30ῃ Σεπτεμβρίου ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ) ἐορτάζει τὴ μνήμη τοῦ ὁσίου Ἱερωνύμου, ποὺ γεννήθηκε περὶ τὸ ἔτος 347 στὴν —ὑπὸ τὴν πνευματικὴ ἐπίδρασι τοῦ Βυζαντίου τελοῦσα— κώμη Stridon στὰ σύνορα τῆς Δαλματίας καὶ Παννονίας, καὶ πέθανε τὸ ἔτος 420 (ἢ 419) στὴν Βηθλεέμ, ἀπὸ ὅπου τὸν ἰδ' αἰῶνα τὰ λείψανά του μεταφέρθηκαν στὸν ναὸ S. Maria Maggiore τῆς Ρώμης. Στὴ Δύσι ὁ ὅσιος Ἱερώνυμος τιμᾶται ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς 4 μεγάλους διδασκάλους τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας (μαζὶ μὲ τοὺς ἁγίους Ἀμβρόσιο, Αὐγουστίνου καὶ πάπα Γρηγόριον Α' τὸν Μέγαν) (*egregii doctores ecclesiae*). Ἐπειδὴ ὁ βίος καὶ τὸ ἔργο τοῦ ὁσίου Ἱερωνύμου εἶναι πολὺπτυχα καὶ πολυδιάστατα, θὰ περιορισθοῦμε στὸ παρὸν ἄρθρο νὰ ἐπισημάνουμε τὰ σημεῖα, στὰ ὁποῖα εἶναι φανερὲς οἱ ἑλληνικὲς καὶ ἀνατολικὲς ἐπιδράσεις, τίς ὁποῖες δέχθηκε ὁ ὅσιος τόσον στὴν προσωπικὴ ζωὴ του, ὅσον καὶ τὴν ἀκτινοβόλο δράσι καὶ πνευματικὴ προσφορὰ του:

1) Ὅταν στὴ Ρώμη σπούδασε Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ Φιλολογία, Γραμματικὴ, Ρητορικὴ καὶ Φιλοσοφία, ὁ Ἱερώνυμος ἀγάπησε τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ δέχθηκε ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν ἐπίδρασι τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ στοχασμοῦ.

2) Ὅταν μετέβη στὰ Τρέβηρα, γνώρισε καὶ ἀγάπησε τὸ μοναστικὸ ἰδεῶδες τῆς Ἀνατολῆς, διότι ἔζησε ἀνάμεσα σὲ κύκλους μοναχῶν, ποὺ εἶχαν ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασι τοῦ ἐξορισθέντος ἐκεῖ Μ. Ἀθανασίου καὶ τοῦ συγγραμματος αὐτοῦ «Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου, συγγραφεὶς καὶ ἀποσταλεὶς πρὸς τοὺς ἐν ξένη μοναχοὺς». Τὸ ἴδιο σύγγραμμα ἐπέδρασε καὶ στὴν πνευματικὴ διαμόρφωσι τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου (*Confessiones VIII, 6*). (Πρβλ. «Ἐφημέριος», 1995, σσ. 3-4).

3) Παρόμοια βιώματα εἶχεν ὁ ὅσιος Ἱερώνυμος ἀργότερα καὶ στὴν Ἀκυληΐα (κοντὰ στὴν Τεργέστη), ὅταν μετέβη ἐκεῖ καὶ ἐπὶ πέντε ἔτη ἐμόνασε μὲ ομάδα ἀσκητῶν, ποὺ εἶχαν ὑποστῆ τὴν ἐπίδρασι τῆς μοναστικῆς παραδόσεως τοῦ Βυζαντίου. Ἐκεῖ ἐμόναζε τότε καὶ ὁ φίλος καὶ

συμμαθητὴς του Ρουφίνος, ποὺ εἶναι ἐπίσης γνωστὸς γιὰ τὴν ἑλληνομάθειά του.

4) Μεταβαίνων ἐκ τῆς Ἀκυληΐας πρὸς τὴν Ἀνατολή, ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος γνώρισε τὰ μοναστικὰ καὶ λοιπὰ ἐκκλησιαστικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος, τῆς Θράκης, τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας. Ἐγκαταστάθηκε πρῶτον στὴν Ἀντιόχεια καὶ ἔπειτα στὴ συριακὴ ἐρημο τῆς Χαλκίδος (κοντὰ στὴν πόλι Aleppo), ὅπου τελειοποίησε τὴ γνῶσι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἑλληνικῆς θεολογίας. Ἐπίσης ἐξέμαθε τὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα. Γι' αὐτὸ ἐξιμνεῖτο ὡς «*vir trilinguis (latinus, graecus καὶ hebraeus)*». Οἱ γνώσεις του αὐτὲς ἔγιναν κατ' ἐξοχὴν αἰσθητὲς στὴ μεγάλη συμβολὴ τοῦ στὴν διαμόρφωσι τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Vulgata*» λατινικῆς μεταφράσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ποὺ ἀντικατέστησε τὴν παλαιότερη μετάφρασι, ποὺ ὀνομαζόταν *Itala*.

5) Μετὰ τὴν χειροτονία του σὲ πρεσβύτερο ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο Ἀντιοχείας Παυλίνο, μετέβη στὴν Κωνσταντινούπολι, γιὰ νὰ ἰκανοποιήσῃ τὸν σφοδρὸ του πόθο νὰ ἀκούσῃ τὴ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Στὴν Βασιλεύουσα τῶν πόλεων ὁ ὅσιος Ἱερώνυμος μελέτησε μὲ θαυμασμὸ τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ ἰδίως τοῦ Ὁριγένους καὶ τοῦ Εὐσεβίου. Ἐπίσης ἐκεῖ γνώρισε τὸν ἅγιο Γρηγόριον Νύσσης, μὲ τὸν ὁποῖο συνῆψε προσωπικὴ φιλία.

6) Ὅταν πάπας στὴ Ρώμη ἦταν ὁ Δάμασος, ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος, ὡς γνώστης τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς, ἐκλήθη στὴ Σύνοδο τῆς Ρώμης, ποὺ θὰ ἠσχολεῖτο μὲ τὸ λεγόμενο «ἀντιοχειανὸ σχῆμα» καὶ μὲ τὴν αἴρεσι τοῦ Ἀπολλιναρίου. Στὴ Σύνοδο αὐτὴ γνώρισε τὸν ἅγιο Ἐπιφάνιο, ἐπίσκοπο Κωνσταντίας Κύπρου, ὁ ὁποῖος ἐπέδρασε στὸν Ἱερώνυμο γιὰ τὴν ἀποκήρυξι τῶν κακοδοξιῶν τοῦ —κατὰ τὰ ἄλλα θαυματοζομένου ἀπὸ αὐτὸν— Ὁριγένους.

7) Στὴ Ρώμη ὁ ὅσιος Ἱερώνυμος, ὡς γραμματεὺς καὶ μυστικοσύμβουλος τοῦ πάπα Δαμάσου, προέβαλλε πάντοτε τίς παραδόσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς.

8) Σὲ ἀσκητικούς - μοναστικούς κύκλους τῆς Ρώμης, στοὺς ὁποίους ἠγετικὸν ρόλο εἶχαν πνευματικὰ τέκνα του, ὅπως ἡ Μάρκελλα καὶ ἡ Πάουλα μὲ τὶς θυγατέρες τῆς Βλαιοσίλλαν καὶ Εὐστόχιον, ὁ ὅσιος Ἱερώνυμος ἐνέπνεε τὰ ιδεώδη τοῦ Ἀνατολικοῦ Μοναχισμοῦ.

9) Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ πάπα Δαμάσου, ὁ Ἱερώνυμος, ἐπειδὴ ἦταν ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα τῆς Ρώμης, τὴν ὁποία χαρακτήριζε ὡς «Βαβυλῶνα» καὶ ἐπειδὴ ἐλκυστόταν ἀπὸ τοὺς πνευματικούς θησαυροὺς τοῦ Ἀνατολικοῦ Χριστιανισμοῦ, ζήτησε πάλιν καταφύγιο στὴν Ἀνατολή. Μετέβη στὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου παρακολούθησε διδασκαλίες Διδύμου τοῦ Τυφλοῦ καὶ ἐπισκέφθηκε τὴν ἔρημο τῆς Νιτρίας, ὅπου συμπλήρωσε τὶς γνώσεις του γιὰ τὸν Ἀνατολικὸ Μοναχισμό.

10) Ὁ ὅσιος Ἱερώνυμος πέρασε τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του στὴν Βηθλεέμ, ὅπου ἴδρυσε μίαν ἀνδρική μονὴ καὶ τρεῖς γυναικεῖα μοναστήρια, τὰ ὁποία κατηύθυνεν ἡ Πάουλα, ποὺ ἦλθεν ἐκεῖ ἀπὸ τὴ Ρώμη μαζί μὲ τὴ θυγατέρα τῆς Εὐστόχιον. Ἡ Βλαιοσίλλα εἶχεν ἀποθάνει στὴν Ρώμη.

11) Οἱ πνευματικὲς ἐπιδράσεις, τὶς ὁποῖες δέχθηκε ὁ Ἱερώνυμος ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς, εἶναι φανερὲς στὶς ὠραιότατες ἐπιστολές του, στὰ διάφορα συγγράμματά του (ὀμιλητικά, πολεμικά, ἱστορικά) καὶ ἰδίως στὰ ἐρημνευτικὰ ἔργα του, στὰ ὁποία γίνεται χρῆσις τόσο τῆς Ἀντιοχειανῆς ἱστοριοφιλολογικῆς καὶ γραμματικῆς ἐρημνευτικῆς μεθόδου, ὅσον καὶ τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ἀλληγορικοῦ τρόπου τῆς κατανοήσεως τῶν ἱερῶν κειμένων.

12) Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ μνημονευθοῦν, ἐκτὸς τῆς μεταφράσεως τῆς Βίβλου (Vulgata), οἱ μεταφράσεις ἔργων Ἑλλήνων Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων. Ὁ ὅσιος Ἱερώνυμος μετέφρασε στὴ λατινικὴ γλῶσσα ἔργα τοῦ Ὁριγένους, τοῦ Εὐσεβίου καὶ τοῦ Διδύμου τοῦ Τυφλοῦ καὶ πασχάλιες ἐπιστολές τῶν Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας καὶ ἀγίου Ἐπιφανίου. Ἐπίσης μετέφρασε ἐκ τοῦ —προεληθόντος ἐκ κοπτικοῦ πρωτοτύπου— ἑλληνικοῦ κειμένου τὸν περίφημο Μοναστικὸ Κανόνα τοῦ ὁσίου Παχωμίου τοῦ Μεγάλου καὶ παραλλαγές τοῦ Κανόνος αὐτοῦ, ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Παχωμίου Θεόδωρο καὶ Ὁρσιόσιο. Μάλιστα τὸ κείμενο τοῦ Ὁρσιοῦ, ποὺ διασώθηκε στὴν λατινικὴ αὐτὴ μετάφρασι τοῦ Ἱερωνύμου ὑπὸ τὸν τίτλο «Doctrina

de iustitione monachorum» (Migne P.L. 103, 453-476 = Migne Ἐ. Π. 40, 869-894) εἶναι πολυτιμιάτη πηγὴ γιὰ τὴ γνώσι τοῦ ἀρχαίου Ἀιγυπτιακοῦ Μοναχισμοῦ.

Εἶναι βέβαιον, ὅτι οἱ μεταφράσεις αὐτὲς τοῦ ἀγίου Ἱερωνύμου, ὅπως καὶ ἡ μετάφρασις τῶν Ἀσκητικῶν («Ὁρων κατὰ πλάτος» καὶ «Ὁρων κατ' ἐπιτομήν») τοῦ Μ. Βασιλείου, ἡ ὁποία ἔγινεν ἀπὸ τὸν Ρουφίνο, συνετέλεσαν πολὺ στὴ διαμόρφωσι τοῦ μοναστικοῦ ιδεώδους τοῦ πατριάρχου τοῦ Δυτικοῦ Κοινοβίου ἀγίου Βενεδίκτου τοῦ ἐκ Νουρσίας (S. Benedicti Regula). (Πρβλ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Σχεδιάγραμμα φαινομενολογίας τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ Μοναχισμοῦ, Ἀθήναι, 1994).

* * *

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω σημειωθέντων εἶναι δικαιολογημένο νὰ κάμωμε τὴν γενικὴ ἐπισήμανσι, ὅτι παρουσιάσαμε πτυχές τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ὁσίου Ἱερωνύμου, χρησιμοποιοῦντες τὴν ἱστορικὴ γενετικὴ μέθοδο, κατὰ τὴν ὁποία ἡ διαμόρφωσις τῶν μελετωμένων ἱστορικῶν γεγονότων καὶ προσωπικότητων δὲν εἶναι μεμονωμένο καὶ αὐθαίρετο συμβάν, ποὺ παρουσιάζεται αἰφνιδίως ὡς μετεωρίτης, ἀλλὰ ἔκφανσις συμπλέγματος γεγονότων καὶ γέννημα προϋπαρχόντων παραγόντων. Ἡ ἐπισήμανσις τοῦ μίτου τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως καὶ τῆς ἀλυσίδας τῶν ἱστορικῶν πνευματικῶν ἀλληλεξαρτήσεων καὶ ἀλληλεπιδράσεων ἀποτελεῖ ἀληθὲς πνευματικὸ ἐντρύφημα. Γι' αὐτό, ὅταν στὸ περιοδικὸ «Ἐφημέριος» παρουσιάζωμε ἀγίους, ποὺ τιμῶνται καὶ στὴν Δυτικὴ Ἐκκλησία, προσπαθοῦμε νὰ παρουσιάσωμε γενετικῶς τὴν προσφορὰ τους στὴν περίπτωσι, κατὰ τὴν ὁποία ἐπάνω σ' αὐτὴν εἶναι ἔκδηλος ἡ ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀνάμεσα στοὺς ἀγίους αὐτοὺς ξεχωριστὴ θέσι κατέχει ἀναμφιβόλως ὁ ὅσιος Ἱερώνυμος.

Γεωργίου Δ. Παπαδημητρίου
ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΜΑΣ
Συναξαριστῆς μηνὸς Ἰουνίου

Τὸ 6ο τεῦχος τῆς σειρᾶς μὲ τὰ Συναξάρια τῶν Ἀγίων, μηνὸς Ἰουνίου, σὲ γλαφυρὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, μὲ πραγματολογικὰ καὶ ἄλλα στοιχεῖα, ἐνταγμένα στὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τους καὶ μὲ εὐρετήριο τῆς ἡμερομηνίας ἑορτασμοῦ τῶν Ἀγίων.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΜΕΡΟΣ Β'

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

7. ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

«Τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν» (Ήσ. γγ' 5)

Ὁ Θεὸς ἔγινεν ἄνθρωπος, διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον. Τὸν τραυματίαν ἄνθρωπον, τὸν περιπεσόντα εἰς τοὺς ληστές, οἵτινες *«πληγὰς ἐπιθέντες»* ἀφῆκαν αὐτὸν *«ἡμιθανῆ τυγχάνοντα»*. Πῶς νὰ περιγράψῃ κανεὶς τὴν ἀθλίαν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε φθάσει ἡ ἀνθρωπότης, τραυματισμένη καὶ νοσοῦσα ἠθικῶς, ἔνεκα τῆς ἁμαρτίας, καὶ φερομένη πρὸς τὴν ἀποσύνθεσιν καὶ τὸν θάνατον! Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας, μὲ τὸ φωτισμένον ὑπὸ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ὄμμα του, βλέπει τὸν ταλαίπωρον ἄνθρωπον νὰ εἶναι *«ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς»* εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ *«ἐν αὐτῷ ὀλοκληρία, οὔτε τραῦμα, οὔτε μῶλωψ, οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα»*, ἀλλὰ μία ὀλοσωμος πληγὴ ἀθεράπευτος. Δι' αὐτὸν τὸν τραυματίαν ἄνθρωπον, ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ *«διήλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος»* τοὺς πάντας. Μὲ τὸν οὐράνιον καὶ θεῖον λόγον Του ὡς καλὸς Σαμαρεῖτης *«ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον»*, ἐπούλωνε τὰς ἠθικὰς καὶ πνευματικὰς πληγὰς τῶν ἀνθρώπων· ἐν ᾧ μὲ τὰς συνεχεῖς θαυματουργίας του ἐθεράπευε παραλλήλως πλείστας ὄσας σωματικὰς πληγὰς καὶ νόσους καὶ ἀνάγκας τοῦ λαοῦ Του. Καὶ —ποῖος θὰ μπορούσε νὰ τὸ φαντασθῇ;— τὸν οὐρανόπεμπτον αὐτὸν Σωτῆρα τὸν ἔφερεν εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν τὴν αἰμόφυρτον, τὸν ἐκακοποίησε, τὸν ἐγένεμισε πληγὰς καὶ μῶλωπας καὶ τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τὸ ἰκρίωμα τοῦ Σταυροῦ ὁ ἀχάριστος ἄνθρωπος! Τὸ προφητικὸν ὄμμα τοῦ Ἡσαΐου βλέπει τώρα ἄλλον τραυματίαν. Δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ εἶχε τὴν ὀλοσωμον πληγὴν καὶ ἐφέρετο πρὸς τὸν θάνατον. Ἄλλ' εἶναι —φεῦ, ὁ ἰατρός του. Αὐτὸς ἐδέχθη μῶλωπας φρικτούς. Ἐδέησε διὰ τοῦ ἰδικοῦ Του αἵματος νὰ προέλθῃ ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. *«Τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν»*.

1. *«Τῷ μῶλωπι αὐτοῦ»*. Καὶ εἶναι τὸσον πολλὰ καὶ ὀδυνηρὰ αἱ κακώσεις καὶ οἱ μῶλωπες τοῦ Κυρίου! Δὲν θὰ ἀναφέρωμεν τοὺς κολαφισμοὺς καὶ τὰ ραπίσματα. Δὲν θὰ περιγράψωμεν τὸ ὀδυνηρότατον μαρτύριον τῆς μαστιγώσεως διὰ τοῦ φραγγελίου, ποὺ κατεξέσχιζε τὰς σάρκας καὶ ἐπέφερεν ἀφορήτους πόνους καὶ αἱματηρότατα τραύματα. Δὲν θὰ ἐκδιηγηθῶμεν τὰ τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου, ποὺ κατεπλήγωσε

τὴν ἁγίαν κεφαλὴν Του καὶ ἐπορφύρωσε δι' αἷματος τὸ θεῖον Του πρόσωπον. Οὔτε τὰ κτυπήματα ποὺ Τοῦ ἔδιδον μὲ τὸν κάλαμον ἐπάνω εἰς τὴν ἀκανθοστεφῆ καὶ καθημαγμένην κεφαλὴν. Ἄλλ' οὔτε καὶ αὐτὸν τὸν μαρτυρικὸν δρόμον τοῦ Γολγοθᾶ, τὸν ὁποῖον, ὕστερα ἀπὸ τόσῃν αἰμορραγίαν καὶ ἐξάντλησιν, ἀνῆλθε κύπτων ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ Σταυροῦ καὶ δεχόμενος νέα ἀναπόφευκτα κτυπήματα τῶν ξύλων τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῶν πληγωμένων μελῶν Του.

Ἀπὸ τοὺς σωματικὸς μῶλωπας τοῦ Κυρίου, ἅς μνημονεύσωμεν μόνον ἐκεῖνους τοὺς ὁποίους ὑπέστη ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ. Ἐσκέφθημεν ποτὲ τί σημαίνει νὰ πίπτουν βαρύτερα τὰ κτυπήματα τῆς σφύρας καὶ νὰ διατρυπῶνται ἀπὸ τὰ καρφία χεῖρες καὶ πόδες, διὰ νὰ καθηλωθῇ τὸ σῶμα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ; Ὅταν δὲ κατόπιν ὑψώνετο ὁ Σταυρὸς ὀρθίος καὶ τὸ βάρος τοῦ σώματος τοῦ ἐσταυρωμένου ἐκρέματο ἀπὸ τὰ διάτρητα σημεῖα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, ποῖοι πόνοι ἐρέθιζον τὸν ἐσταυρωμένον! Καὶ ἡ παραμικροτέρα κατόπιν κίνησις καὶ αἱ ἀναπόφευκτοι συσπάσεις καὶ οἱ σπαραγμοὶ τοῦ σώματος ἀνεένων καὶ ἐπηύξανον συνεχῶς τὸ μαρτύριον. Προσθέσατε κατόπιν τὴν φλόγα τοῦ πυρετοῦ, ποὺ ἀναγκαιῶς ἐπηκολούθει, καὶ τὴν τρομερὰν δίψαν, ἔνεκα τῶν πληγῶν καὶ τοῦ πυρετοῦ· τὸ στέγνωμα τῶν χειλέων (τῶν χειλέων ἐκείνων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐκρέμαντο ἄλλοτε οἱ ἀκροαταὶ Του)· τὸ σβήσιμο τῶν ὀφθαλμῶν (τῶν ὀφθαλμῶν ποὺ προσέβλεπον μὲ τόσῃν καλωσύνην τοὺς ἀνθρώπους)· καὶ τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου (τοῦ θεοῦ προσώπου, τῆς οὐρανίας μορφῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐγινώσκετο ὁ γλυκὺς Ναζωραῖος, ὁ *«ὠραῖος κάλλει»*, ὁ Ὅποιος πλέον *«οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος»*), διὰ νὰ ἔχετε μίαν σκιώδη εἰκόνα τοῦ σωματικοῦ μῶλωπος τοῦ Κυρίου.

Δὲν εἶναι ὅμως μικρότερος καὶ ὁ ψυχικός του μῶλωψ. Τὰ ψυχικὰ τραύματα ἐπλήγωσαν ἀκόμη βαθύτερον τὸν ἐσταυρωμένον. Ἐνας μαθητῆς Του τὸν προδίδει καὶ τὸν πωλεῖ. Δεύτερος τὸν ἀρνεῖται τρις καὶ μεθ' ὄρκου. Οἱ ἄλλοι μαθηταὶ Του σκορπιζονται πανικόβλητοι καὶ τὸν ἐγκαταλείπουν. Οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, ποὺ θὰ ὤφειλαν πρῶτοι νὰ ἐγκολπωθοῦν τὸν Μεσσίαν, συνομωτοῦν καὶ ἐξυφαίνουν τὴν καταδίκην Του. Ἐμπαιγμοὺς, χλευασμοὺς, μυκτηρισμοὺς, ἐξευτελισμοὺς ἐπιχειροῦν κατ' Αὐτοῦ Ῥωμαῖοι στρατιῶται καὶ ἄρχοντες. Λαὸς δὲ εὐηργετημένος εἰς τὸ ἔπακρον ὑπ' Αὐτοῦ τοῦ προσφέρει *«ἀντί*

του μάννα χολήν, ἀντὶ τοῦ ὕδατος ὄξος», ἀντὶ εὐγνωμοσύνης τὸ «ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν». Προσέφεραν ἀγάπην καὶ ἐδέχθη μῖσος. Ἐκλεισε τὰς πληγὰς τῶν ἄλλων· οἱ ἄλλοι ἤνοιξαν εἰς αὐτὸν πληγὰς. Ἐκλαιεν εἰς τὸν πόνον τῶν ἄλλων. Εἰς τὸν ἰδικόν Του πόνον ἄλλοι ἐπαιχάρουν. Ἐχάριζε ζωὴν καὶ ἔλαβε θάνατον. Πῶς νὰ μὴ αἰσθάνεται ἰσχυρότατον πόνον διὰ τοὺς ψυχικοὺς αὐτοὺς μώλωπας ποὺ ἐδέχθη ἀπὸ τὴν γενικὴν ἀχαριστίαν καὶ ἐξαχρείωσιν; Κανεὶς ὁμῶς ἀπὸ τοὺς ἀναφερομένους σωματικοὺς καὶ ψυχικοὺς μώλωπας δὲν ἐπλήρωσε περισσότερον τὸν Κύριον ἀπὸ τὸ πλῆγμα ποὺ ἐδέχθη ὁ Ἀναμάρτητος, ὅταν, ὡς ἀντιπρόσωπος ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐσήκωσε ἐπάνω Του τὰς ἀμαρτίας ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος· καὶ ὅταν, ἔνεκα τοῦ ἀπαισίου αὐτοῦ φορτίου, ἀπέστρεψε καὶ ὁ Οὐράνιος Πατὴρ τὸ πρόσωπόν Του ἀπ' Αὐτοῦ. Τὸ ἀπαισιον φορτίον καὶ ἡ ἐγκατάλειψις ἀπὸ τὸν Οὐράνιον Πατέρα Του ἐστοίχισαν ἀφάνταστα. Ἡ κραυγὴ τοῦ Κυρίου, «*Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;*», ἐκφράζει τὸν βαθύτερον πόνον Του· μαρτυρεῖ τὴν ὑψίστην ὀδύνην Του. Καὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν ἐντονώτερον ἐξ ὅλων μώλωπα τοῦ Κυρίου συνεργοὶ εἴμεθα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐφ' ὅσον καὶ τὰς ἰδικὰς μας, τὰς προσωπικὰς ἐνὸς ἐκάστου ἀμαρτίας ἐσήκωσε κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην... Ἰλεως γενοῦ ἡμῖν, Κύριε.

2. Περιγράφοντες ὁμῶς τὸν μώλωπα τοῦ Κυρίου, δὲν ἀποβλέπομεν ἀπλῶς εἰς συγκινησεις, οὐδὲ νομίζομεν ὅτι ἀρκοῦν αἱ συγκινησεις καὶ οἱ μέτροι δακρύων ἴσως συναισθηματισμοὶ τῆς παρουσίας ἡμέρας. Περισσότερον ἐνδιαφέρει τὸ οὐσιαστικὸν ἀποτέλεσμα, αἱ εὐεργετικαὶ δι' ἡμᾶς συνέπειαι τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Προφήτης Ἡσαΐας λέγει ὅτι «*τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν*» καὶ εἰς τὰς ὁποίας φέρομεν ἤδη τὸν λόγον.

«*Ἡμεῖς ἰάθημεν*». Εἰς τὰς δύο αὐτὰς λέξεις περιλαμβάνονται τὰ σωτηριώδη δι' ἡμᾶς ἀποτελέσματα τοῦ θείου Πάθους, τοῦ μώλωπος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. «*Ἡμεῖς ἰάθημεν*». «*Ἰάθημεν*» α) ἀπὸ τὸ μίasma τῆς ἀμαρτίας. Εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς «*βασιλείας τοῦ Θεοῦ*» μόνη φυσικὴ κατάστασις εἶναι ἡ ἀγιότης. Ἡ ἀμαρτία εἶναι τελείως ἀσυμβίβαστος καὶ ἀπαράδεκτος. Εἶναι τὸ μίasma, τὸ ὁποῖον μολύνει τὴν ἀτμόσφαιραν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐξώσθη ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ Παραδείσου μετὰ τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ ὁ Ἄπ. Παῦλος πληροφορεῖ, περὶ τῶν διαφόρων παθῶν τῆς ἀμαρτίας, ὅτι «*οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν*». Ἄλλὰ δόξα τῷ Θεῷ· «*τῷ μώλωπι (τοῦ Χριστοῦ) ἡμεῖς ἰάθημεν*». Ὅλοι βεβαίως εἴμεθα ἀμαρτωλοὶ. Ἄλλὰ «*τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας*» λέγει πάλιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Τὸ Αἷμα τοῦ Σωτῆρός μας, τὸ ἐκχυθὲν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, καθαρίζει τὴν ψυχὴν ποὺ προσφεύγει εἰς Αὐτόν, διὰ τῶν ἀγιαστικῶν ἰδίως μυστηρίων, ὥστε

νὰ «*μὴ ἔχη (πλέον) σπῖλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾗ ἀγία καὶ ἄμωμος*»· καθαρὰ ἀπὸ τὸ μίasma τῆς ἀμαρτίας καὶ εὐάρεστος πάλιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ «*τῷ μώλωπι (τοῦ Χριστοῦ) ἰάθημεν*» β) καὶ ἀπὸ τὸ θανατηφόρον *δηλητήριο* τῆς ἀμαρτίας. Ἐὰν ἡ ἀμαρτία, ὡς μίasma, ἀποξενῶν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν ἁγίων, ἀπὸ τὸν κόσμον τ.ἔ. τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἄλλου ἡ ἀμαρτία, ὡς δηλητηριάζουσα τὴν ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν, ὀδηγεῖ πρὸς τὸν θάνατον. Αὐτὸ ἄλλωστε ὑπῆρξεν, ὡς ποινὴ πλέον, τὸ θλιβερότερον ἐπακολούθημα τῆς ἀμαρτίας. «*Εἰσῆλθεν ἡ ἀμαρτία εἰς τὸν κόσμον καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος*». Ὁ ἄνθρωπος ἔγινε θνητός, ἐν ᾧ ἐπλάσθη νὰ μένη ἀθάνατος. Τὸ δὲ χειρότερον, ὁ θάνατος, ὡς συνέπεια τῆς ἀμαρτίας, δὲν σημαίνει μόνον τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τὴν φθορὰν καὶ ἀποσύνθεσιν ἡμῶν, ἀλλὰ σημαίνει καὶ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, «*ὃ ἐστὶ δεύτερος θάνατος*» (Ἀποκ. κα' 8). Ὅσον λοιπὸν μεγαλύτερος ἦτο ὁ ὄλεθρος πρὸς τὸν ὁποῖον μᾶς ἔφεραν ἡ ἀμαρτία, τόσον σπουδαιότεραν σημασίαν ἔχει ἡ ἀντίστοιχος Χάρις ἡ προελθοῦσα ἀπὸ τὴν θυσίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἀντὶ ἡμῶν καὶ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡ ἴσως τὴν ὁποίαν μᾶς ἐχάρισεν ὁ μώλωπι τοῦ Κυρίου. Πράγματι δὲ ἠθέλησεν ὁ Κύριος «*ἵνα διὰ τοῦ θανάτου*» (τοῦ ἰδικοῦ Του, ὑφιστάμενος Ἐκεῖνος τὴν ἰδικὴν μας ποινὴν) *καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τοῦτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ*» τοὺς πιστευόντας καὶ ὑπακούοντας εἰς Αὐτὸν ἀπὸ τὴν ἐνοχίαν, τὴν καταδίκην καὶ τὸν θάνατον. Τώρα πλέον καταργήθη ὁ θάνατος. Ὁ λεγόμενος θάνατος εἶναι ἀπλοῦς ὕπνος, διότι προσδοκῶμεν Ἀνάστασιν νεκρῶν. Εἶναι ἡ γέφυρα, διὰ τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ τοῦ πιστοῦ καὶ εὐσεβοῦς χριστιανοῦ «*μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν*» καὶ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν πλησίον τοῦ Θεοῦ. γ) Τέλος, ἡ ἴσως ἡ προελθοῦσα ἀπὸ τὸν μώλωπα τοῦ Κυρίου εἶναι καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν δύναμιν τῆς ἀμαρτίας, ἀπὸ τὴν ἰσχὺν τοῦ «*παλαιοῦ ἀνθρώπου*». Δὲν ἐξήλειψε μόνον τὴν ἐνοχίαν μας ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, διὰ τὰς ἀμαρτίας, ἡ θυσία τοῦ Θεοῦ. Ἄλλὰ καὶ «*ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἀμαρτίας τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἀμαρτίᾳ*». Ἐφ' ὅσον ὁ χριστιανὸς συνδέεται στενῶς μετὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, διὰ τῆς πίστεως καὶ διὰ τῆς ἀφοσιώσεως εἰς Αὐτόν· ἐφ' ὅσον καταφεύγει εἰς Αὐτόν διὰ τῆς προσευχῆς, διὰ τῆς μελέτης τοῦ λόγου Του καὶ διὰ τῶν θείων μυστηρίων, αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀναγεννητικὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου. Αἰσθάνεται ὅτι «*ἐνδυναμοῦται ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ*», ὥστε νὰ νικᾷ τὴν εὐπερίστατον ἀμαρτίαν καὶ νὰ μὴ αἰχμαλωτίζεται ὑπ' αὐτῆς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνεδείχθησαν καὶ ἀναδεικνύονται συνεχῶς οἱ ἅγιοι ἄνθρω-

(*Συνέχεια στὴν ἐπόμενη σελίδα*)

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

543. Ποιά είναι ἡ ἔννοια τοῦ «Ἀγάθυνον, δέσποτα», ποῦ λέγει ὁ διάκονος πρὸς τὸν ἱερέα μετὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο; (Ἐρώτηση π. Ε.Ο.Ι.).

Οἱ ὑπομνηστικὲς παρακελεύσεις τοῦ διακόνου πρὸς τὸν ἱερέα, κυρίως κατὰ τὴ θεία λειτουργία, παρουσιάζουν ὀρισμένες ἰδιορρυθμίες, ποῦ ὀφείλονται στὴν ἐν τῷ μετὰξὺ ἐξέλιξη τῶν ἱερατικῶν πράξεων καὶ λόγων, ποῦ εἰσάγονται μ' αὐτές. Οἱ διακονικὲς προτροπὲς ἐν πολλοῖς ἔμειναν πρὸ συντηρητικὲς καὶ περισσότερο πιστὲς στὴν ἀρχαιότερα πράξη, ἀσφαλῶς ἐπειδὴ ἡ συλλειτουργία διακόνου ἦταν κάτι τὸ σχετικὰ σπάνιο ἢ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ μὴ καθημερινό. Τὸ πρὸ χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι ἡ διακονικὴ προτροπὴ κατὰ τὴν τοποθέτηση τοῦ ἀστερίσκου κατὰ τὴν προσκομιδῆ, τὸ «Στερέωσον, δέσποτα». Ἡ παλαιὰ ἀπάντηση τοῦ ἱερέως ἦταν «Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν...», αὐτὴν δὲ ἀκριβῶς ὑπενθυμίζει ἡ λέξη τοῦ διακόνου «Στερέωσον» - «ἐστερεώθησαν». Οἱ νεώτεροι ὅμως συμβολισμοί, ποῦ ἔβλεπαν στὸν ἀστερίσκο τὸν τύπο τοῦ ἀστέρος τῶν μάγων κατὰ τὴ γέννηση τοῦ Κυρίου, ἔγιναν αἰτία νὰ ἀλλάξει ἡ ἱερατικὴ φράση ἀναλόγως («Καὶ ἐλθὼν ὁ ἀστὴρ...»). Ἦδη στὴν Διάταξη τῆς θείας λειτουργίας τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου τοῦ Κοκκίνου καὶ στὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης συναντοῦμε τὴν ἀλλαγὴ αὐτῆ. Παλαιότερα ὅμως, ἀκόμη καὶ νεώτερα, χειρόγραφα καὶ τυπικὲς διατάξεις ἐξακολούθησαν νὰ παραμένουν πιστὰ στὴν ἀρχαιότερα πράξη, στὸ «Τῷ λόγῳ Κυρίου...». Εἴτε ὅμως προεβλέπετο νὰ λεχθεῖ τὸ «Τῷ λόγῳ... ἐστερεώθησαν» εἴτε τὸ νεώτερο, ὁ διάκονος ἐξακολούθησε νὰ λέγει τὴν ἀρχαία προτροπὴ, ὅπως γίνεται καὶ μέχρι σήμερα.

ποι, οἱ ἐνάρετοι, οἱ νικηταὶ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας. Ὅλα ὅμως αὐτὰ τὰ σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς θυσίας τοῦ Κυρίου ἐπέρχονται, ἐφ' ὅσον θὰ θελήσῃ ὁ χριστιανὸς νὰ αἰσθανθῇ καὶ ὡς ἰδικόν του βίωμα τὸ Πάθος καὶ τὴν Θυσίαν τοῦ Κυρίου. «Χριστῷ συνεσταύρωμαι», ἔλεγε ὁ Ἅπ. Παῦλος. Καὶ συνεβούλευε τοὺς χριστιανοὺς νὰ προσπαθοῦν νὰ αἰσθάνωνται ἑαυτοὺς «νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν». Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ αὐτῆς θὰ ἔπρεπε καὶ ἡμεῖς σήμερον νὰ θέσωμεν εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους τὸ ἐρώτημα «τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν»;

Ὡ Κύριε, δὸς τὴν χάριν Σου καὶ τὸν φωτισμόν Σου, διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τὸν καθένα ἐξ ἡμῶν ἡ διαβεβαίωσις πρὸς Σέ, ὅτι: «καὶ συσταυροῦμαι καὶ συνθάπτομαι τῷ βαπτισμῷ Σου· καὶ πάσχω διὰ Σέ, ὡς βασιλεύσω σὺν Σοί· καὶ θνήσκω ὑπὲρ Σοῦ, ἵνα καὶ ζήσω ἐν Σοί». Ἀμήν.

Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει μὲ τὸ διακονικὸ «Ἀγάθυνον, δέσποτα» κατὰ τὴν θυμίαση τῶν τιμίων δώρων μετὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο. Ἡ ἀναμενομένη ἀπάντηση τοῦ ἱερέως εἶναι τὸ «Ἀγάθυνον, Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν Σιών...», τὸ τέλος δηλαδὴ τοῦ ν' ψαλμοῦ (στίχ. 20-21), ποῦ ἀπήγγελλε κατ' ἀρχὰς ὁ διάκονος, καὶ ἀργότερα ὁ ἱερεὺς, κατὰ τὴν θυμίαση πρὸ τῆς μεγάλης εἰσόδου. Τὸ τέλος τοῦ ψαλμοῦ δὲν ἐλέγετο, προφανῶς γιατί εἶχε συσχετισθεῖ ἡ ἀπόθεσις τῶν δώρων ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης πρὸς τὶς φράσεις τῶν τελευταίων στίχων «τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὀλοκαυτώματα· τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους» καὶ κριθῆκε ἀρμοδιότερο νὰ λέγονται στὸ σημεῖο αὐτό. Καὶ τὸ μὲν «Ἀγάθυνον, δέσποτα» δὲν μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ χειρόγραφα καὶ φαίνεται ὅτι εἰσῆχθη μεταγενεστέρως. Ἀπὸ ὅλα ὅμως μαρτυρεῖται ὅτι οἱ στίχοι ἀρχίζαν ἀπὸ τὸ «Ἀγάθυνον, Κύριε...», ἐπομένως καλῶς, καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὶς ἄλλες ὑπομνηστικὲς διακονικὲς παρακελεύσεις, εἰσῆχθη τὸ «Ἀγάθυνον, δέσποτα». Στὸ ἐξῆς συνέβη ὅ,τι καὶ στὸ «Στερέωσον, δέσποτα». Ἡ μὲν ἱερατικὴ πράξη ἐξελίχθηκε, μᾶλλον κακῶς, πρὸς τὴν παράλειψη τῶν στίχων 20 καὶ 21 («Ἀγάθυνον, Κύριε... καὶ ὀλοκαυτώματα»), ἡ δὲ διακονικὴ φράση παρέμεινε στὴν ἀρχαιότερα τῆς μορφῆ, ὅπως εἶχε πρὸ τῆς παραλείψεως.

Γιατὶ διατηρήθηκε ἡ τελευταία φράση «Τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σου μόσχους» καὶ μετὰ τὴν ἐπικρατήσασα παράλειψη τῶν προηγουμένων στίχων ἀπὸ τὸ «Ἀγάθυνον» καὶ ἐξῆς; Ἴσως γιατί ἡ ἀπαγγελία τῆς ἦταν πρὸ ἐντυπωσιακῆ. Ἀπὸ ἐνδείξεις ὀρισμένων χειρογράφων φαίνεται ὅτι ἡ ἀπαγγελία τῶν στίχων αὐτῶν γινόταν τρόπον τινὰ διαλογικῶς μετὰξὺ ἱερέως καὶ διακόνου, περίπου ὅμως ἡ ἀπαγγελία τοῦ χερουβικῆ ὕμνου πρὶν ἀπὸ τὴν μεγάλη εἴσοδο. Ὅπως ἐκεῖ ὁ ἱερεὺς ἀπαγγέλλει τρεῖς τὸν χερουβικὸ ὕμνο μέχρι τοῦ «μέριμναν» καὶ ὁ διάκονος λαμβάνει τὸ τέλος «Ὡς τὸν βασιλέα...», ἔτσι καὶ ἐδῶ ὁ ἱερεὺς ἔλεγε ἀπὸ τὸ «Ἀγάθυνον» μέχρι τὸ «ὀλοκαυτώματα» καὶ ὁ διάκονος ἐλάμβανε τὸ τέλος «Τότε ἀνοίσουσιν... μόσχους», τὸ ὁποῖο ἐπαναλάμβανε μάλιστα τρεῖς φορές. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ὅτι αὐτὸ συνετέλεσε στὸ νὰ ἐξελιχθεῖ κάπως παράξενα τὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς θείας λειτουργίας. Ὅπως ὅμως συχνὰ συμβαίνει, τὸ διακονικὸ «Ἀγάθυνον, δέσποτα» ἔμεινε ὡς σημεῖο ἀναφορᾶς γιὰ νὰ ὑπενθυμίζει τὴν παλαιότερα καὶ ὀρθτὴ τάξη καὶ νὰ βοηθᾷ στὴν ἀποκατάστασή της. Ὅτι δηλαδὴ στὴν προκειμένη περίπτωση μετὰ τὸ «Ἀγάθυνον, δέσποτα» δὲν λέγεται μόνο τὸ «Τότε ἀνοίσουσιν...», ἀλλὰ ὅλο τὸ τέλος τοῦ ν' ψαλμοῦ ἀπὸ τὸ «Ἀγάθυνον, Κύριε...», καὶ ἐξῆς.

ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Μετὰ τὴ λήξει τῆς συγκινητικῆς τελετῆς τὰ συνωστιζόμενα πλήθη τῶν παρευρισκομένων, ἐξερχόμενα ἐκ τῆς πλαγίας θύρας τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐξέφραζαν τὰ συγχαρητήρια καὶ τὶς εὐχὲς τους στὴν ἀδελφὴ Φιλοθέη καὶ στὸν πατέρα Γαβριὴλ καὶ ἔπαιρναν τὸ γλύκισμά τους καὶ ὠραία τετρασέλιδη κάρτα, ἡ ὁποία στὸ μὲν ἐξώφυλλό της εἶχε τὴ φωτογραφία παλαιᾶς ρωσικῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου, ἐνῶ στὴν τετάρτη σελίδα ὑπῆρχε σημεῖωσις τῆς προσφορᾶς τῆς κάρτας ἀπὸ τὸ Γυναικεῖο Ἰνστιτούτο «Ἡ Παναγία τῶν Βρυούλων».

Στὴν τρίτη σελίδα τῆς κάρτας ἦταν τυπωμένο τὸ ἐξῆς εὐγλωττο κείμενο «ἀπὸ παλαιὸ χειρόγραφο»:

Κύριε,

εἶμαι ἕνας ἀποτυχημένος, μὰ Σ' ἀγαπῶ.

Ἀπὸ πολλὰ χρόνια βρισκομαι στὰ χέρια Σου, γρήγορα θὰ ῥθει ἡ στιγμὴ ποὺ θὰ πετάξω πρὸς Σέ...

Τὸ δισάκι μου εἶναι ἀδειανό,

μαραμένα καὶ χλωμασμένα τὰ λουλούδια μου, μόνον ἡ καρδιά μου μένει ἄθικτη.

Μὲ φοβίζει ἡ ἐλευθερία μου,

ἀλλὰ καὶ μὲ παρηγορεῖ ἡ στοργή Σου.

Μπροστά Σου εἶμαι σὰν μιὰ σπασμένη στάμνα,

μὰ μὲ τὸν ἴδιο τὸν πηλό μου

μπορεῖς νὰ κάνεις πάλι μιὰ ἄλλη,

ὅπως Σοῦ ἀρέσει...

Κύριε, τί θὰ Σοῦ πῶ, ὅταν θὰ μοῦ ζητήσεις λογαριασμό;

Θὰ σοῦ πῶ, ὅτι ἡ ζωὴ μου ἀπὸ ἀνθρώπινη πλευρὰ

ἦταν μιὰ ἀποτυχία,

ὅτι πέταξα πολὺ χαμηλά.

Κύριε,

δέξου τὴν προσφορὰ αὐτῆς τῆς βραδιάς...

Ἡ ζωὴ μου εἶναι ὅπως μιὰ φλογέρα,

γεμάτη τρύπες...

Μὰ πᾶρ' τὴν στὰ θεῖα Σου χέρια.

Ἄς περάσει ἀπὸ μένα ἡ δική Σου μουσικὴ

καὶ ἄς ἀννιψώσει τὰ ἀδέλφια μου, τοὺς ἀνθρώπους.

Ἄς εἶναι ἡ μουσικὴ Σου γι' αὐτοὺς ρυθμὸς καὶ μελωδία

ποὺ θὰ συνοδεύει τὴν πορεία τους, σὰν ἀπλὴ χαρὰ

στὰ κουρασμένα τους βήματα.

(Ἀπὸ παλαιὸ χειρόγραφο)

Μετὰ τὴ λήξει τῆς ὅλης τελετῆς, στὴν παρακειμένη αἴθουσα τοῦ νεοσυστάτου μοναστηριοῦ ἐγίνε δεξιῶσις πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Διαυλείας κ. Δαμασκηνοῦ, τῶν κληρικῶν, τῶν ἐκπροσώπων τῶν ἀνδρικῶν καὶ γυναικειῶν ἰ. μονῶν καὶ ἄλλων προσκεκλημένων. Ὁ πατὴρ Γαβριὴλ περιχαρῆς ἐκινεῖτο συνεχῶς ἀπὸ τὸ προαύλιο τοῦ ναοῦ στὸ Ἀρχονταρῖκι, γιὰ νὰ συνομιλῇ μὲ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους ἐκ τῶν συγκεντρωθέντων, γιὰ νὰ δέχεται τὶς εὐχὲς τους καὶ νὰ τοὺς εὐχαριστῇ.

Ὅλοι ἐφυγαν ἀπὸ τὴν ὠραία καὶ συγκινητικὴ ἐσπερινὴ σύναξι καὶ τελετὴ μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ ἱστορικὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας (Πλ. Ἀμερικῆς Ἀθηνῶν) εἶναι φωτεινὸ κέντρο γνησίου ἔργου ἑρμοκλήπιου χρυσῶν ἐλπίδων ἑπιθυμητὸ φυτώριο ἀνακαινιστικῆς ἐργασίας ἀνάμεσα σ' ἐλπιδοφόρα νεῖατα ἑστία ἀναζωπυρήσεως τῶν ὀραματισμῶν τῆς Ἁγίας Φιλοθέης τῆς Ἀθηναίας καὶ ἀναβίωσε τοῦ ρηξικελεύθου διακονικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ἐκπαιδευτικοῦ ἔργου τῆς καὶ ἐπομένως ἀξιομίμητο πρότυπο πολυδιαστάτου συντονισμένης ποιμαντικῆς καὶ πνευματικῆς ἐργασίας.

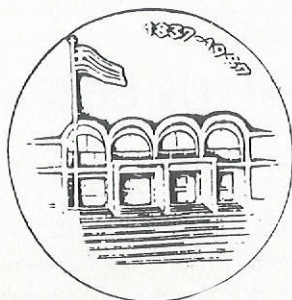
Θεωρήσαμε ὑποχρέωσί μας νὰ παράσχουμε στοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Ἐφημερίου» ἐκτενὴ περιγραφή τῆς τελετῆς, ποὺ τὴν ἑσπέρα τῆς 18ης Φεβρουαρίου ἐγίνε στὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου (τῆς ὁδοῦ Λευκωσίας), διότι εἴμεθα βέβαιοι ὅτι πρόκειται περὶ σταθμοῦ στὴν Ἱστορία τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Θεωρῶ εἶναι ἡ εὐχή μας, ἡ μὲν ὅλη προσπάθεια τοῦ πατρὸς Γαβριὴλ νὰ φέρῃ καρπὸν ἑκατονταπλασίονα, ἡ δὲ νέα μοναστικὴ ἀδελφότης «Ἡ Παναγία τῶν Βρυούλων» νὰ στελεχωθῇ μὲ πλῆθος ἐκλεκτῶν ἀδελφῶν, ποὺ θὰ εἶναι πρόθυμοι νὰ ἀκολουθήσουν στὰ ἴχνη τῆς Ἁγίας Φιλοθέης.

(Τέλος)

Γερμανοῦ Παρασκευοπούλου, μητροπ. Ἡλείας ΠΛΑΝΕΣ ΚΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ

Παρά τὴ συντομία, ὁ Σεβ. συγγραφεὺς ξεδιαλύνει καὶ ἀναίρει μὲ τὴν ὀρθόδοξον θέσιν, 75 πλάνες, προλήψεις, δεισιδαιμονίες καὶ δοξασίες ποὺ εἶναι, δυστυχῶς, διαδεδομέναι στὴ συνείδηση μέρους τοῦ λαοῦ μας. Χρήσιμο ἐγχειρίδιο στὰ χέρια τῶν κληρικῶν, τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ καθενὸς ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἀλήθεια.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 167 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

ΣΠΟΥΔΑΖΟΝΤΑΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ποιόν, τί, ποιός

Εἶναι γνωστή ἡ ἐρώτηση γιὰ τὸ τί πρέπει νὰ γνωρίζει κάποιος ποῦ θέλει νὰ διδάξει τὸ Γιαννάκη Μαθηματικά. Οἱ περισσότεροι ἀπαντοῦν: Μαθηματικά. Ἡ ἀρχὴ ὅμως τῆς ἐξατομικεύσεως μᾶς ὑποβάλλει ἄλλου τύπου ἀπάντηση, ὅτι ὀφείλει δηλαδὴ αὐτὸς ὁ κάποιος νὰ γνωρίζει τὸ Γιαννάκη.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει γίνεαι ἀρκετὴ πρόοδος ὡς πρὸς τὸ συγκεκρισμὸ τοῦ ἀντικειμενικοῦ —τὸ τί πρέπει νὰ διδάξω— καὶ τοῦ ὑποκειμενικοῦ —τὸ ποιόν πρέπει νὰ διδάξω. Ἀσφαλῶς δὲν διαφεύγει τῆς προσοχῆς μας ἡ σημασία ποῦ ἔχει τὸ ποιός θὰ διδάξει αὐτὸ τὸ τί στὸ Γιαννάκη. Θὰ ὀδηγοῦσε μακριὰ ἂν ἔπρεπε νὰ συμπεριλάβουμε καὶ νὰ ἐξαντλήσουμε σήμερα τὸν πλήρη κατάλογο τῶν σχετικῶν ἐρωτημάτων ποῦ καθορίζουν καὶ ὡς ἓνα χρῆσιμο σχῆμα ὀριοθετοῦν τὴν ἐκπαιδευτικὴ διαδικασίαι. Ἀναφέρομαι στὰ «ἐννεαπλᾶ» ὅπως τὰ ὀνομάζω ἐρωτήματα: ποιός διδάσκει ποιόν, τί, γιατί, πρὸς τί, ποῦ, πῶς, πότε καὶ ὡς τί;

Τὸ ποιόν, ὅμως, παίρνει μιὰ καίρια σημασία, ἂν ἀφορᾷ σὲ φοιτητὴ ἢ φοιτήτρια ποῦ ἡ ἐπιστῆμη ποῦ καλεῖται νὰ σπουδάσει εἶναι ἡ θεολογική. Ἐμᾶς πάντως, τοὺς διδάσκοντες στὶς Θεολογικὲς Σχολές, μᾶς ἀπασχόλησε καὶ μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ σύνθεση τοῦ φοιτητικοῦ πληθυσμοῦ τῶν Σχολῶν μας. Ὅχι τόσο τὰ ποσοστὰ σὲ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ποῦ ἐγγράφονται σ' αὐτές, ἢ τὸ ἂν προέρχονται ἀπὸ τὴν περιφέρεια ἢ τὸ κέντρο, ἀπὸ οἰκονομικὰ εὐπορες ἢ ἀδύνατες τάξεις, ἀπὸ περισσότερο ἢ λιγότερο μορφωμένες οἰκογένειες κ.λπ. Μᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως ἡ ἐκ μέρους τους ἐπιλογή. Ἄν δηλαδὴ ὁ φοιτητὴς ἢ ἡ φοιτήτριά μας ἤθελε νὰ σπουδάσει Θεολογία, ἢ τοῦ τὸ ἐπέβαλαν ἢ βρέθηκε σὲ Τμῆμα Θεολογίας ἢ Ποιμαντικῆς ἢ Κοινωνικῆς Θεολογίας, γιατί ἔτσι, κατόπιν «μοριακῆς» ἀναλύσεως συνεπέρανε ὁ ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς καὶ τὸν κατέταξε ἐκεῖ ἢ ἄλλοῦ.

Τέτοιο ζήτημα δὲν ἀντιμετωπίζουν μόνο οἱ ὑποψήφιοι τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν ἢ Τμημάτων. Εἶναι πάγιο πρόβλημα ὄλων τῶν ὑποψηφίων γιὰ ὅλες τὶς σφαῖρες τοῦ ἐπιστητοῦ στὴν ἐλληνικὴ ἐκπαίδευση. Εἶναι ἴσως ἡ σημαντικότερη πηγὴ παραγωγῆς ἀνικανοποίητων πολιτῶν ποῦ ἡ Πολιτεία πρέπει σοβαρὰ νὰ ἀντιμετωπίσει, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία, καὶ ὄχι μόνο στὸ σκέλος ποῦ ἀφορᾷ στὶς θεολογικὲς σπουδές.

Πληροφόρηση καὶ ἐπιλογές

Γιὰ τοὺς ὑποψηφίους ἀλλὰ καὶ φοιτητὲς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν αὐτὸ τὸ θέμα παρουσιάζει ἰδιαίτερη ὀξύτητα. Ἡ Θεολογία δὲν εἶναι μία σὰν τὶς ἄλλες ἐπιστῆμες. Μ' αὐτὸ ποῦ λέμε δὲν ἐκφραζόμεστε ἀξιολογικά. Παρουσιάζει ὀπωσδήποτε ἰδιομορφία. Καὶ ἐκεῖνοι ποῦ τὴν ἐπιλέγουν σκοπεύουν σ' αὐτὴ τὴ διαφορά ἢ ἔπρεπε νὰ σκοπεύουν. Ἀνάλογη μάλιστα ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ἡ προετοιμασία καὶ ἡ πληροφόρησή τους. Δὲν νομίζω ὅμως ὅτι γίνεται κάτι τέτοιο συστηματικά. Ὁ σχολικὸς καὶ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς δὲν δίνει τὸν καλλίτερο ἑαυτό του ἐτοιμάζοντας τοὺς νέους μας γιὰ τὰ Ἀνώτατα ἢ ἄλλα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα.

Σὲ ἔρευνα ποῦ πρὶν μερικὰ χρόνια (1989) εἶχε διεξαγάγει ὁ τότε Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Καθηγητὴς κ. Ἡλίας Οἰκονόμου¹, μόλις τὸ 38% τῶν εἰσαχθέντων εἶχαν πληροφορηθεῖ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς ἀπὸ τὸ σχολεῖο τους. Ἄλλοι τόσοι περίπου τὸ πληροφορήθηκαν τελευταῖαι στιγμή ἀπὸ τὸ μηχανογραφικὸ δελτίο καὶ 18% ἀπὸ διαφορες πηγές (τυχαῖα, φίλοι κ.ο.κ.). Ὅσον ἀφορᾷ στὶς διαφορές τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς ἀπὸ τὸ Τμῆμα Θεολογίας, 33% ἀπάντησαν ὅτι δὲν τὶς γνωρίζουν ἢ ὅτι τὰ δύο Τμήματα δὲν διαφέρουν (27%) ἢ ὅτι διαφέρουν γενικὰ στὰ διδασκόμενα μαθήματα ἢ στὸν ἀριθμὸ τους (29%) ἢ σὲ κάποια χαρακτηριστικὰ (11%). Ἡ ἄγνοια καὶ ἡ ἐπιφανειακὴ ἀντίληψη τῶν διαφορῶν ὀδηγεῖ

στον συμπέρασμα μιᾶς πλημμελούς ἐνημερώσεως τῶν ὑποψηφίων.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς πρώτης προσέγγισης τῶν φοιτητῶν μας ἀναφορικὰ μὲ θέματα τῆς εἰσαγωγῆς τους στὸ Τμήμα μας ἐνεργοποίησαν γι' ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ ἐνδιαφέρον μας γιὰ ἔγκαιρη καὶ σωστὴ πληροφόρηση τῶν ὑποψηφίων.

Ἀπὸ καιρὸ μὲ ἀπασχολοῦσε ἡ σύνταξη καὶ ἡ δημοσίευση στὸν «Ἐφημερίο» ἐνὸς ἄρθρου μὲ τίτλο «Σπουδάζω Θεολογία», τὸ ὁποῖο ὡς ἀνάτυπο θὰ μπορούσε νὰ δοθεῖ, μέσῳ τῶν Ἐφημερίων τῆς περιοχῆς τῶν Λυκείων ἢ τῶν ὑπηρετούντων σ' αὐτὰ Θεολόγων Καθηγητῶν στοὺς μαθητὲς τῆς Γ' Λυκείου γιὰ νὰ τοὺς προετοιμάσει ὡς πρὸς τὶς ἐπιλογές τους ἐν ὄψει τῆς συμπληρώσεως τοῦ μηχανογραφικοῦ δελτίου. Δὲν εἶχα ὅμως μπορέσει νὰ τὸ ὀλοκληρώσω. Δεσμεύτηκα, τότε, νὰ εἰσηγηθῶ γιὰ τὸ πῶς θὰ μπορούσαμε νὰ συνεχίσουμε τὴ διερεύνηση τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ ζητήματος. Ὁ χρόνος ὅμως παρήχθετο χωρὶς φανερὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐπεξεργασία συνεχιζόταν καὶ αἰσθανόμενα τὴν ἀνάγκη, ὅτι πρὶν διατυπώσω μία ὀλοκληρωμένη πρόταση θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιχειρηθεῖ μία πιλοτικὴ προσέγγιση ποὺ θὰ παρείχε τὴν εὐκαιρία μελέτης περισσοτέρων παραμέτρων.

Ἐρευνητικὴ ἀνίχνευση

Τὶς ἀνησυχίες καὶ τὴ μέριμνά μου γι' αὐτὸ ἐξέθεσα σὲ κύκλο στενῶν μου συνεργατῶν καὶ φοιτητῶν ἤδη ἀπὸ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1994-95 καὶ ἀποφασίσαμε μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ νέου χειμερinoῦ ἐξαμήνου νὰ ἐπιχειρήσουμε δειγματοληπτικὴ ἔρευνα, ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁποίας θὰ κρινόταν καὶ ἡ σκοπιμότητα, ὁ τρόπος καὶ ἡ ἔκταση μιᾶς τελικῆς νέας ἔρευνας.

Πράγματι, κατόπιν ἐντατικῆς καὶ ἐπιπόνου προετοιμασίας ἐνὸς ἐρωτηματολογίου ἀποπειραθήκαμε νὰ ἀνιχνεύσουμε τὸ χῶρο σπουδῆς τῶν συναφῶν προβλημάτων. Τὸν συντονισμὸ τῆς προετοιμασίας τοῦ ἐρωτηματολογίου, τῆς μελέτης τῶν ἀπαντήσεων τῶν φοιτητῶν, τῆς ἐπεξεργασίας τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τῆς συζητήσεως πάνω σ' αὐτὰ ἀναθέσαμε στὸν ἀποσπασμένο ἀπὸ τὴ Μέση Ἐκπαίδευση στὸν Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαπομπάνσεως τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας, Διδάκτορα τοῦ Τμήματος κ. Ἀθανάσιο Ν. Παπαθανασίου, ὁ ὁποῖος μὲ ζῆλο καὶ ἐπιμέλεια καὶ σέ

στενὴ συνεργασία μαζί μας ἔφερε εἰς πέρας τὸ δυσχερὲς αὐτὸ ἔργο καὶ κατέγραψε μὲ ἀκριβεία τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἰχνηλασίας.

Προσπάθειες αὐτογνωσίας τοῦ φοιτητικοῦ μας πληθυσμοῦ βοηθοῦν σὲ ἀνανέωση τῆς γνώσεως ποὺ ἔχουμε γιὰ τοὺς φοιτητὲς μας καὶ ὀδηγοῦν σὲ ἀλλαγὲς νοοτροπίας καὶ στίς δύο πλευρές. Ἡ γνωριμία τοῦ ἄλλου μᾶς ὠθεῖ στὴ γνωριμία τοῦ ἑαυτοῦ μας. Τὸ ἀντίκρουσμα τοῦ ἄλλου μᾶς βοηθεῖ ν' ἀντικρούσουμε κατὰ πρόσωπο τὸν ἴδιο μας τὸν ἑαυτὸ καὶ νὰ ἐπανεύρουμε τὴν ταυτότητά μας.

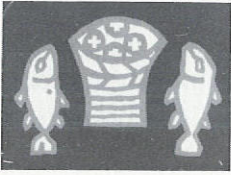
Ἄν ἡ ἀποστολὴ τῆς Θεολογίας εἶναι σήμερα ἀναγκαία, εἶναι ἀκριβῶς γιατί ἡ Θεολογία πρέπει νὰ «περάσει» στὸν κόσμον καὶ νὰ ἐπιτελέσει τὰ ἀναγκαῖα «ἀνοίγματα»². Οἱ φοιτητὲς μας εἶναι οἱ ἀπαραίτητοι φορεῖς γι' αὐτὰ τὰ ἀνοίγματα καὶ θὰ πρέπει νὰ ἐτοιμάζονται ἀνάλογα. Ἐχουν ἄραγε τὶς προϋποθέσεις γι' αὐτὸ καὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ τὴν κατάλληλη προετοιμασία τους;

Συνιστώντας τὴ μελέτη τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς περιορισμένης αὐτῆς ἔρευνας, τὰ ὁποία θὰ περιληφθοῦν στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ἀθανασίου Ν. Παπαθανασίου ποὺ θὰ ἔχει τίτλο: *Σπουδάζοντας Θεολογία, μιὰ ἀπόπειρα προσέγγισης τοῦ προβλήματος*, καὶ θὰ δημοσιευθεῖ σὲ προσεχῆς τεύχος τοῦ «Ἐφημερίου», παρακαλοῦμε τοὺς ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ νὰ πάρουν θέση γιὰ ἓνα θέμα ποὺ μᾶς ἀφορᾷ ὅλους καὶ νὰ μᾶς ἀπαντήσουν³.

1. Μέσῳ τῆς Γραμματείας τοῦ Τμήματος ἐδίδετο εἰς τοὺς νεοεγγραφόμενους φοιτητὲς *Ἐρωτηματολόγιο* τὸ ὁποῖο πλὴν τοῦ χώρου γιὰ τὴ συμπλήρωση τοῦ *Ὄνοματεπωνύμου* περιελάμβανε δύο ἐρωτήσεις. 1) *Ποῦ καὶ πῶς πληροφορηθήκατε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς γιὰ πρώτη φορὰ;* 2) *Σὲ τί νομίζετε ὅτι διαφέρει τὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς ἀπὸ τὸ Τμήμα Θεολογίας;* Ἀπάντησαν συνολικὰ ἐνενήντα πέντε (95) φοιτητὲς καὶ φοιτήτριες.

2. Βλ. Α. Μ. Σταυροπούλου, Ἡ Θεολογία «πέραςμα» στὸν κόσμον; περ. «Ἀνά(σ)ταση», περιοδικὴ ἔκδοση τοῦ συλλόγου τῶν φοιτητῶν τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας, 1, Μάρτιος 1996, 1, σ. 46-48.

3. Παρακαλοῦμε τοὺς σεβαστοὺς ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ νὰ ἀπευθύνουν τὶς ἀπαντήσεις τους πρὸς: Ἀναπλ. Καθηγητὴ Α. Μ. Σταυρόπουλο, Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Τομέα Χριστ. Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαπομπάνσεως 157 02 Ἄνω Ἰλίσια (Τηλ. 77.94.752 ἢ 77.79.926).

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ: Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ*

Τῆς κ. ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΚΗ, Κοινωνικῆς Λειτουργοῦ - Θεολόγου

Πρόσφυγες καὶ μετανάστες.

Μιὰ ἄλλη παράμετρος τῆς σύγχρονης κατάστασης εἶναι ἡ διαρκῆς μετακίνηση πληθυσμῶν παγκοσμίως καὶ κυρίως ἀπὸ χώρες τοῦ πρώην ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ, τὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀφρικὴ πρὸς τὰ κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ Βόρειας Ἀμερικῆς. Χιλιάδες πρόσφυγες συγκεντρώνονται στὰ ἄστικα κέντρα τῆς Δύσης. Κάθε ἡλικίας ἄνθρωποι ζητοῦν ἐργασία καὶ κατοικία σὲ κράτη πού λόγω τῆς οἰκονομικῆς δυσχέρειάς τους δυσκολεύονται νὰ παρέχουν θέσεις ἐργασίας καὶ ἀσφάλεια ἀκόμη καὶ στοὺς πολίτες τους.

Ὑπογράφονται διεθνεῖς συμβάσεις, ὁ Ο.Η.Ε. ἀναλαμβάνει νὰ διασφαλίσει μερίδα αὐτῶν τῶν σύγχρονων προσφύγων χρησιμοποιώντας κάποιες χώρες «ὑποδοχῆς» γιὰ προσωρινή ἢ μόνιμη παραμονή. Οἱ μὴ Κυβερνητικὲς ὀργανώσεις ἀνάπτυξης (Μ.Κ.Ο.Α.) καὶ οἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίες σὲ συνεργασία μὲ τὶς κυβερνήσεις τῶν κρατῶν «ὑποδοχῆς» ἀναλαμβάνουν νὰ προσφέρουν λύσεις πρὸς τοὺς πρόσφυγες. Στὶς δραστηριότητες αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων θὰ ἀναφερθοῦμε πῶς κατωτέρω διεξοδικά.

Στὸ κύμα τῶν προσφύγων ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, προστίθενται οἱ διωγμένοι λόγω θρησκευτικῶν καὶ ιδεολογικῶν διαφορῶν, αὐτοὶ πού προέρχονται ἀπὸ κράτη πού δὲν ἐφαρμόζουν τὶς ἀρχὲς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καθὼς ἐπίσης καὶ αὐτοὶ πού ἡ χώρα τους βρισκεται σὲ ἐμπόλεμη κατάσταση ἢ πρόσφατα βρέθηκε σὲ κατάσταση ἐπαναπροσδιορισμοῦ τῶν συνόρων της. Ἡ Τουρκία, τὸ Πακιστάν, τὸ Ἰράν, τὸ Ἰράκ, τὸ Κουβέιτ, ἡ Ρουάντα, ἡ Σερβία, ἡ Ἀλβανία μποροῦν νὰ ἀναφερθοῦν ἐνδεικτικὰ.

Ὁ τέταρτος κόσμος στὴν Ἑλλάδα¹².

Τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα πού ἤδη προαναφέρθηκαν δὲν εἶναι ξένα στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν τὸν τόπο μας ὅπως καὶ τὶς ἄλλες χώρες, ὑπάρχουν καὶ κάποιες ἐπιπλέον ἰδιαιτερότητες.

Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἰδιαιτερότητες εἶναι ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν ἀπὸ τὶς χώρες

τῆς Δύσης καὶ κυρίως τὴν Γερμανία. Ἐπειτα ἀπὸ 30-40 χρόνια παραμονῆς, λόγω ἐργασίας, μακριὰ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα, ἐπιστρέφουν συνταξιοδοτημένοι κυρίως, μὲ παιδιὰ στὴν ἐφηβικὴ ἡλικία, ἢ ἀνάπηροι λόγω τῶν σκληρῶν συνθηκῶν ἐργασίας. Ὅλα τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν παρουσιάζουν, ἰδιαίτερα τὸ καθένα, προβλήματα γιὰ τὰ ὁποῖα τὸ πλέον ἀρμόδιο νὰ τὰ ἀναλύσει εἶναι τὸ Γραφεῖο Παλινοστούτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Δύσκολη ἢ προσαρμογὴ τους στὶς νέες κοινωνικὲς συνθήκες τῆς Ἑλλάδας. Τὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι ἐπιστρέφουν πιστεύοντας ὅτι οἱ συνθήκες εἶναι σχεδὸν ὅπως τὶς ἄφησαν πρὶν 30 χρόνια. Ἀνάλογες μὲ τὶς σκέψεις τους αὐτὲς εἶναι καὶ οἱ ἀπαιτήσεις τους. Ἄν σκεφθεῖ κανεὶς πὼς οἱ ἀλλαγὲς πού διαμορφώνονται σὲ 10 χρόνια τὸ δεύτερο μισὸ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα ἀντιστοιχοῦν σὲ ἀλλαγὲς τόσες, ὅσες πραγματοποιοῦνταν στὴν διάρκεια 100 χρόνων παλιότερα, ἀντιλαμβάνεται τί ἄφησαν καὶ τί βρίσκουν.

Μιὰ ἄλλη ἀξιόλογη ἀριθμητικὰ κατηγορία προσφύγων πού δέχεται ἡ Ἑλλάδα εἶναι οἱ Ἕλληνες —κυρίως ποντιακῆς καταγωγῆς— οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν κατάρρευση τῶν Ἀνατολικῶν κρατῶν ἐπιδίωξαν νὰ βρεθοῦν στὴ μητροπολιτικὴ Ἑλλάδα.

Ἑλλάδα καὶ Βαλκάνια.

Ἡ Ἑλλάδα βρισκόμενη στὸ κατώτερο τμήμα τῆς Βαλκανικῆς «χοάνης» παρέχει εὐκόλη σχετικὰ ὑποδοχὴ καὶ στοὺς πρόσφυγες τοὺς προερχόμενους ἀπὸ τὰ γειτονικὰ κράτη τῶν Βαλκανίων. Εἶναι ἡ θέση τῆς χώρας μας, ὡς πρὸς τὰ ἄλλα κράτη τῆς Βαλκανικῆς, ἀντίστοιχη μὲ τὴ θέση τῆς Ἀμερικῆς κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μεσοπολέμου. Καταφθάνουν πλήθη ἄλλων ἐθνοτήτων πιστεύοντας ὅτι θὰ βροῦν ἐργασία, κατοικία καὶ λύσεις τῶν διαφορῶν προβλημάτων τους. Ἡ δυσκολία γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἐντοπιζέται στὴν ἔλλειψη ἐπαρκῶς ἀναπτυγμένης βιομηχανίας, ὥστε νὰ ἀπορροφηθοῦν οἱ πρόσφυγες - μετανάστες ἀκόμη καὶ οἱ ἑλληνικῆς καταγωγῆς.

Ἡ Ὑπατὴ Ἀρμοστεία τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν σὲ συνεργασία μὲ τὸ ἑλληνικὸ κράτος προσφέρει λύσεις ὄχι ὅμως μόνιμες. Πολλὲς φορὲς ἡ χώρας

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 169 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

μας από «χώρα προσωρινής υποδοχής» μετατρέπεται σε «μόνιμη» παρανόμως¹³.

Τὰ ἑλληνικὰ ἀστικά κέντρα δίνουν τὴν ἐντύπωση διεθνῶν παζαριῶν. Ἐνας περίπατος μέχρι τὴν Ὀμόνοια εἶναι πιστικὸς τοῦ φαινομένου. Στὶς διασταυρώσεις τῶν δρόμων, διαφορετικῆς ἐθνικότητας ἄνθρωποι ζητοῦν νὰ πουλήσουν ἀπὸ σαπούνια καὶ χαρτομάντηλα μέχρι καθαρισμὸ στὰ τζάμια τῶν αὐτοκινήτων.

Τὸ Πέραμα καὶ τὸ Λαύριο.

Στὸ Πέραμα τῆς Ἀττικῆς παρατηρεῖται ἡ περισσότερο μὴ εὐνοημένη ζωὴ ὁλόκληρης κοινωνικῆς ομάδας¹⁴. Χαμηλὰ εἰσοδήματα μέχρι ἀνυπαρξία εἰσοδήματος, ἀποκλεισμὸς ἀπὸ κοινωνικὲς παροχὲς σχεδὸν ὅλης τῆς πόλης. Τὸ Τρίτο Πρόγραμμα καταπολέμησης τῆς φτώχειας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης (Ε.Ε.) χρηματοδότησε τὴν μελέτη τοῦ φαινομένου καὶ τὴν πρόταση ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος¹⁵. Ἐπίσης, Φιλανθρωπικοὶ σύλλογοι, οἱ Μ.Κ.Ο.Α. καὶ ἄλλοι φορεῖς, προωθοῦν τὰ προγράμματά τους στὴν περιοχὴ ὥστε νὰ καλυφθοῦν τοῦλάχιστον οἱ ἀπαραίτητες ἀνάγκες τῶν κατοίκων τοῦ Περάματος (στέγη, ὕδρευση, ἀποχέτευση, τροφή, ἔνδυση).

Στὴ ἄλλη ἄκρῃ τῆς Ἀττικῆς, τὸ Λαύριο, ἔχει σχεδὸν ταυτιστεῖ στὴν σκέψη μας μὲ τὸ στρατόπεδο ὑποδοχῆς Τούρκων προσφύγων. Ὁ χώρος αὐτὸς παρέχει τὴν ἀπαιτούμενη ἀσφάλεια στοὺς πρόσφυγες ποὺ δέχεται, μέχρις ὅτου αὐτοὶ ἐνταχθοῦν στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία ἢ βρεθεῖ ἄλλη χώρα στὴν ὁποία ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγκατασταθοῦν.

Σύμφωνα μὲ τὸ διεθνὲς δίκαιο καὶ μάλιστα μὲ τὴ Σύμβαση τῆς Γενεύης τοῦ 1951, παρέχεται στοὺς πρόσφυγες διεθνῆς προστασία ὡς προσωρινὸ ὑποκατάστατο τῆς ἐθνικῆς προστασίας. Δὲν ἐξαναγκάζεται κανεὶς νὰ ἐπιστρέψει χωρὶς τὴν θέλησή του. Προστατεύεται ὁ σεβασμὸς τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ κάλυψη τῶν εἰδικῶν ἀναγκῶν ποὺ ἔχουν ὡς πρόσφυγες¹⁶. Ὑπάρχουν τρεῖς σύλλογοι ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τοὺς πρόσφυγες τοῦ Λαυρίου σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ὑπατὴ Ἀρμοστεία τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

Δύο διαφορετικὲς ομάδες κοινωνικὰ ἀποκλεισμένες, στὸ Πέραμα καὶ στὸ Λαύριο, δίνουν ἔντονα τὴν εἰκόνα τοῦ προβλήματος. Στὸ Πέραμα πολῖτες τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους μὴ εὐνοημένοι στὴν παροχὴ βοήθειας κρατικῆς καὶ στὸ Λαύριο ἄλλοδαποὶ μὲ παρόμοιες ἀνάγκες χωρὶς ὀριστικὴ κάλυψη αὐτῶν τῶν ἀναγκῶν. Στοὺς δύο αὐτοὺς χώρους μπορεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος νὰ παρατηρήσει ὅλες τὶς κατηγορίες τῶν ομάδων τοῦ τέταρτου κόσμου.

Ὁ τέταρτος κόσμος καὶ οἱ κατηγορίες ποὺ περιλαμβάνει.

Στὶς νέες συνθήκες ποὺ διαρκῶς διαμορφώνονται κοινωνικὰ μὲ χαρακτηριστικὰ τὴν φτώχεια, τὴν ἀνεργία, τὴν ἔλλειψη κοινωνικῶν παροχῶν ἐπιχειρήθηκε νὰ δοθεῖ ὡς ὀνομασία προσδιοριστικὴ ὁ «τέταρτος κόσμος». Διακρίνεται μὲ αὐτὴν τὴν ὀνομασία ἀπὸ τὸν «τρίτο κόσμο» τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, παρουσιάζοντας ὡς κοινὰ χαρακτηριστικὰ: στὴν φτώχεια καὶ τὴν ἔλλειψη παροχῶν. Τὸ διαφορετικὸ καὶ πολὺ σημαντικὸ εἶναι πῶς ὅλη αὐτὴ ἡ φτώχεια, ἡ ἔλλειψη βασικῶν στοιχείων ἐπιβίωσης καὶ πρόνοιας τοῦ «τέταρτου κόσμου» παρουσιάζεται μέσα στὰ κοινωνικὰ σπλάχνα τοῦ «πρώτου κόσμου» τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ ἀναπτυγμένου βιοτικοῦ ἐπιπέδου.

Ἐνα ἄλλο ἐπίσης σημαντικὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι ἡ σύγχρονη φτώχεια, σύμφωνα μὲ τὸν ὀρισμὸ ποὺ δόθηκε ἀπὸ τοὺς μελετητὲς καὶ καταγράφηκε στὴν ἀρχὴ τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, ἔχει πολλές κοινωνικὲς μορφές. Εἶναι γιὰ παράδειγμα ἡ φτώχεια τῶν προσφύτων καὶ μεταναστών, ἀλλὰ εἶναι καὶ ἡ φτώχεια τῶν μὴ εὐνοημένων πολιτῶν, ἐργαζομένων καὶ μὴ, τοῦ κάθε κράτους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀπολαμβάνουν τῶν κοινωνικῶν καὶ οικονομικῶν παροχῶν. Μὲ αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση μεταξὺ τῶν προτεινόμενων ὀνομασιῶν: «τέταρτος κόσμος», «φτώχεια», «ἀστάθεια», «περιθωριοποίηση» καὶ «κοινωνικὸς ἀποκλεισμὸς» υἱοθέτησε ἐπίσημα τὴν τελευταία στὶς 29 Σεπτεμβρίου τοῦ 1989. Θεωρήθηκε ἡ πλέον εὐρεία γιὰ νὰ μπορέσει νὰ συμπεριλάβει ὅλες τὶς κατηγορίες τῶν μὴ εὐνοημένων ἀνθρώπων¹⁷. Πολῖτες καὶ μὴ ἐνὸς κράτους μὲ προβλήματα ὑγείας¹⁸, μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες (Α.Μ.Ε.Α), οἱ γυναῖκες καὶ οἱ γέροντες ποὺ συνήθως ἀντιμετωπίζονται ὡς «μειονότητες», οἱ μονογονεϊκὲς οἰκογένειες, τὰ θύματα τοῦ AIDS, οἱ πολύτεκνοι, οἱ ἀποφυλακισμένοι, οἱ ἀνεργοὶ πτυχιούχοι ἐμπίπτουν στὴν κατηγορία τῶν κοινωνικὰ ἀποκλεισμένων¹⁹.

(Συνεχίζεται)

12. Μελέτες σχετικὲς μὲ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα ἔχουν δημοσιευθεῖ ἀπὸ τοὺς: ΑΜΙΤΣΗ – ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ 209 – ΧΛΩΡΟΥ 28 – ΜΠΟΥΖΑ 84 – ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ- ΜΠΑΛΟΥΡΔΟΥ.

13. ΥΠΑΤΗ 15-96.

14. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ 42.

15. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ 15.

16. ΥΠΑΤΗ 15 – τεύχη Φ.Ε.Κ.

17. ΜΑΡΔΑ 91-98.

18. Εἰδικὰ γιὰ θέματα ὑγείας στὸν ἑλληνικὸ καὶ εὐρωπαϊκὸ χῶρο ΚΑΛΛΙΓΕΡΗ 24 – ΣΙΣΟΥΡΑ 51-61 ΜΑΡΔΑ 98.

19. Ε.Σ. 43-77 - ΚΡΕΜΑΛΗ 149-153.

Οί κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως μπροστὰ στο πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας

4. Ἀποφάσεις Γερμανικῶν Δικαστηρίων*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ(†), Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

»Καὶ τέτοιες δηλώσεις τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβέρνησης ἀποτελοῦν ἄμεση ἔκφραση τῆς εὐθύνης της γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ. Γι' αὐτὸ ἀναφέρονται στὴν ἀρμοδιότητά της γιὰ πληροφόρηση καὶ διαφώτιση τοῦ κοινοῦ (πιστοποιήθηκε ἀπὸ τὸ BVerwG, NJW 1991 1770 καὶ BVerwG, ἀπόφαση 27.3.1992).

»Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν Ὁμόσπονδη Κυβέρνηση. Καὶ αὐτὴ ἔχει ἀρμοδιότητα στὸ χῶρο ποὺ ἐπεκτείνονται τὰ ὅρια τῆς χώρας της, νὰ καταπιάνεται μὲ προβλήματα ποὺ συζητοῦνται, νὰ ἐκφράζει γι' αὐτὰ τὴν ἀποψή της, νὰ πληροφοροεῖ τὸν πληθυσμὸ γιὰ τὴ δική της θέση, σὲ δεδομένη περίπτωση νὰ προτείνει λύσεις ἢ καὶ νὰ ἐπισημαίνει συγκεκριμένους κινδύνους (ἀπόφαση Senat ἀπὸ 4.10.1988). Ἡ Κυβέρνηση τῆς χώρας δὲν χρειάζεται γι' αὐτὸ τὴν βάση μιᾶς νομοθετικῆς ἐξουσιοδότησης, ἐφ' ὅσον κινεῖται στὴν περιοχὴ τοῦ δικαιώματος ἔκφρασης καὶ πληροφόρησης, ποὺ εἶναι ἴδιον τῆς Κυβερνήσεως (BVerwG, ἀπόφαση 27.3.1992).

»Μιὰ ἀφορμὴ, ποὺ ἐπαρκεῖ γιὰ προειδοποιητικὲς ἐκφράσεις ὑφίσταται ἤδη ἐκεῖ ποὺ ἐμφανίζονται κίνδυνοι — σὲ δεδομένη περίπτωση ἀρκεῖ μόνο ἓνας ἀφρημένος κίνδυνος ἢ θεμελιωμένη ὑπόνοια κινδύνου— ποὺ δικαιώνουν μέτρα προστασίας (BVerwG E 82, 76/83. BVerwG, NJW 1991, 1770/1772).

»Περιορισμοὶ τοῦ κατ' ἀρχὴν ἀνεπιφύλακτα ἐγγυημένου βασικοῦ δικαιώματος τοῦ ἀρθροῦ 4, παρ. 1 τοῦ Συντάγματος ἐπιτρέπονται μόνο χάριν προστασίας βασικῶν δικαιωμάτων ἄλλων πολιτῶν ἢ γιὰ προστασία συλλογικῶν συνταγματικῶν δικαιωμάτων (BVerwG E 82, 76/82. BVerwG, NJW 1991, 1770/1772. BVerwG, ἀπόφαση 27.3.1992...).

»Προστατευτικὸς σκοπὸς αὐτῶν τῶν προειδοποιήσεων καὶ τῶν ἐπεμβάσεων στὸ ἀρθρο 4, παρ. 1 τοῦ Συντάγματος, εἶναι τὰ βασικὰ δικαιώματα... καὶ τὰ συνταγματικὰ προστατευόμενα ἔννομα ἀγαθὰ... Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση δὲν χρειάζεται ἀκριβῶς ἀπόδειξη τοῦ ἀναφερομένου κινδύνου μὲ συγκεκριμένα ἀποδεικνύμενα περιστατικά. Ἐπίσης

δὲν ἔχει σημασία ἡ ὀρθότητα τῶν προβαλλομένων ἰσχυρισμῶν ἀπὸ μέρους τοῦ ἐνάγοντος... τὸ δικαίωμα τῆς ἀποδοχῆς μιᾶς ὑπόνοιας κινδύνου κατὰ τὴ συγγραφὴ καὶ τὴ διάδοσιν τῆς Ἐκθεσης, δὲν μπορεῖ ν' ἀντικρουσθεῖ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο».

Ἡ κίνηση Osho - Rajneesh ἀμφισβήτησε καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση τὴν ἀντικειμενικότητα τῆς Πολιτείας στὴν ὀρθὴ ἐκτίμηση τῆς διδασκαλίας τοῦ γκουρου καὶ ἀπαίτησε τὸ δικαίωμα νὰ προσδιορίξει ἢ ἴδια, ἀντὶ τῆς Πολιτείας, τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενο τῆς διδασχῆς της, προκειμένου τὸ δικαστήριον νὰ ἐκτιμήσει ἀντικειμενικὰ τὴν ὅλη ὑπόθεση. Ὁμως τὸ Δικαστήριον δὲν ἐδέχθη τὴ θέση αὐτὴ καὶ ἀπεφάνθη ὅτι ἡ Πολιτεία (ὁ ἐναγόμενος), «κατὰ τὴν περιγραφή τῆς διδασχῆς τοῦ Osho - Rajneesh δὲν περιορίζεται στὴν αὐτο-κατανόηση τῆς κοινότητας αὐτῆς (OVG Münster, ἀπόφ. 22.5.1990, BVerwG, ἀπόφαση 13.3.1991)· δὲν χρειάζεται κατὰ μείζονα λόγο, προηγούμενη ἐπικύρωση τῆς Ἐκθεσης ἀπὸ ὑπευθύνους ἐκπροσώπους τῆς κίνησης τοῦ Osho.

»Πολὺ περισσότερο, ἡ Πολιτεία (ὁ ἐναγόμενος) ἐδικαιοῦτο νὰ ἐκθέσει τὴ διδασκαλία τοῦ Osho - Rajneesh στηριζόμενη στὶς δημοσιευμένες θέσεις του, ὡς ἀντιλήψεις τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς κίνησης τοῦ Osho, ἐρμηνεύοντάς τις μὲ βάση τὴ δική της ἀξιολόγηση αὐτῶν τῶν δηλώσεων, ὅπως παρουσιάζεται τὸ περιεχόμενο σύμφωνα μὲ τὴν ἀντικειμενικὴ ἀξία τους σ' ἓνα τρίτο, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι εἰδικὸς σὲ θέματα θρησκευτικῶν κοινοτήτων (OVG Münster ἀπόφ. 22.5.1990 - SA 1223/86. BVerwG ἀπόφ. 13.3.1991)».

(Συνεχίζεται)

Ἀνδρέα Θεοδώρου

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΣΕ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ

Ἐνα πολύτιμο βοήθημα γιὰ τὸν ἀναγνώστη, νὰ ἐμβαθύνει στὸν ἀκένωτο θησαυρὸ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Μὲ τὴ μορφή 173 ἐρωτήσεων καὶ ἀπαντήσεων γύρω ἀπὸ δογματικὰ καὶ ἠθικὰ θέματα, γίνεται εὐκολότερη ἡ πρόσβαση στὸ ἀκατάληπτο θεῖο μυστήριον.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 154 τοῦ ὑπ' ἀρ. 8 τεύχους.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ*

Τοῦ Αἰδεσιμολ. κ. ΑΣΤΕΡΙΟΥ ΓΕΡΟΣΤΕΡΓΙΟΥ, Δρος Θεολογίας

Καὶ ἡ 27η Σεπτεμβρίου ἦτο ἡμέρα πλήρης ἐντυπώσεων καὶ ἐκπλήξεων. Μετὰ τὴν ἔγερσιν καὶ τὸ πλούσιο πρωινὸ μας, μὲ ἀνοικτὴ καρδίαν, συρομένη ἀπὸ τρακτέρ, μετεφέρθημεν εἰς τὸ κεντρικὸ λιμανάκι τῆς πολίχνης καὶ ἐκεῖ ἐπεβιβάσθημεν σὲ ὠραῖο καραβάκι. Μὲ αὐτὸ πλέοντες κατὰ μήκος τοῦ ποταμοῦ Νταλιὰν ἐξεναγῆθημεν εἰς τὴν περιοχὴν. Ἐδῶ εἶδομεν ἀπὸ μακρὰν λαξυμένους τάφους ἐπὶ τῶν βράχων ἐκ τῶν ἀρχαίων Λυκίων μὲ ὠραίους κίονας εἰς τὰς εἰσόδους τῶν καὶ ἄλλας παραστάσεις.

Σὲ λίγο ἀπεβιβάσθημεν εἰς τοποθεσίαν μὲ θερμὰ ἰαματικὰ λουτρὰ μὲ λάσπη. Ἦτο κάτι πολὺ περιεργό. Ἡ μυρωδιὰ ἐκ τῶν ἀναδυομένων ἐκ τῆς γῆς ἀερίων ἦτο βαρῖα καὶ ἐνοχλητικὴ. Συνεχίζοντες τὴν πλωτὴν ξενάγησιν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν παραλίαν Ἰζτούτου, ποῦ εἶναι ἡ κατοικία εἰδικῆς χελώνης μὲ μακρὸν λαιμὸ, ὀνομαζομένης καρέττα - καρέττα. Ἐφθάσαμε εἰς τὴν παραλία μὲ τὴν ὠραία ἀμμουδιὰ μήκους τεσσάρων χιλιομέτρων. Μετὰ τὸ γεῦμα εἰς τὴν πολίχνην Νταλιὰν, ἠδυνήθημεν νὰ περιπατήσωμεν εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἐπὶ δίωρον. Μᾶς ἐντυπώσασεν ἡ ἡσυχία, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν τουριστῶν, κυρίως ἐκ Γερμανίας. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ βραδινὸ φαγητὸ μερικοὶ ἐξ ἡμῶν μετέβημεν καὶ πάλιν εἰς τὸ κέντρον τῆς πολίχνης. Τὸ εὐχάριστον καὶ ἡσυχον περιβάλλον ἦτο πολὺ χαρακτηριστικόν. Εἶναι τόπος διὰ ξεκούρασιν ἀπὸ τὴν θορυβώδη ζῶν τῶν συγχρόνων μεγαλουπόλεων. Διὰ τοῦτο καὶ προτιμᾶται ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων. Καὶ ἡ ἡμέρα αὐτὴ διήλθεν μὲ ὠραίας ἐντυπώσεις.

Εἰς τὴν Ἰωνίαν

Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν 28ην Σεπτεμβρίου. Μετὰ τὴν συνήθη ἔγερσιν καὶ τὸ πρωινὸ μας χαιρετοῦμε τὴν ὠραίαν πολίχνην Νταλιὰν. Ἡ διαδρομὴ μας εἶναι ὀμαλωτέρα. Δὲν ἔχομεν νὰ διέλθωμεν διὰ μέσου ὑψηλῶν ὄρεων. Κι ἐδῶ κυριαρχεῖ τὸ πράσινο τῆς πεύκης. Ἐκ τῆς γύρεως αὐτῆς παράγεται μέλι μὲ ὠραῖον ἄρωμα καὶ γεῦσιν. Κατευθυνόμεθα πρὸς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Μπροστά μας παρουσιάζεται λάμπουσα ἡ καταγάλανος θάλασσα τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Ἀπέναντί μας εἶναι ἡ νῆσος Ρόδος. Ἀπὸ τὸ ἐπίνειον Μαρ-

μαρὶς μὲ καραβάκι σὲ δύο ὥρες εὐρίσκεται κανεὶς εἰς τὸ νησί. Ἡ τιμὴ τοῦ εἰσιτηρίου μετ' ἐπιστροφῆς εἶναι 60 δολλάρια. Ὁ πρῶτος σταθμὸς μας ἦτο ἡ ἀρχαία πόλις Δίδυμα. Μᾶς ἀφίνει ἀφώνους ἡ θεὰ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ θαύματα τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ τεραστῶν διαστάσεων τοῦτος ἀρχαῖος ἑλληνικὸς εἰδωλολατρικὸς ναὸς μὲ τοὺς ὑπερμεγέθεις κίονας, τὰς ἑλληνικὰς ἐπιγραφάς, πράγματι δημιουργεῖ τὴν κατάπληξιν. Ἡ κατασκευὴ τοῦ διήρκεσεν τέσσαρας ἑκατονταετίας. Πλησίον αὐτοῦ ὑπάρχει βυζαντινὸς χριστιανικὸς ναὸς, ὅστις ἐχρησιμοποιήθη καὶ ὡς μουσουλμανικὸν τέμενος, μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Ἑλλήνων τὸ 1922. Σήμερον γίνονται ἐργασίαι ἐντὸς καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ πρὸς συντήρησιν, διότι ἀρκετὸν ὕλικὸν κατασκευῆς τοῦ προέρχεται ἐκ τῶν παρακειμένων ἔρειπῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Μετὰ τὸ μεσημεριανὸ γεῦμα καὶ τὴν περιήγησιν εἰς τὸ εἰς ἀθλίαν κατάστασιν εὐρισκόμενον ἐκεῖ τουρκικὸν χωρίον, μετέβημεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Μίλητον, πατρίδα τοῦ Θαλή, ἐνὸς ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ Ἰσιδώρου, ἐνὸς ἐκ τῶν δύο ἀρχιτεκτόνων τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοῦ ἐτέρου ὄντος τοῦ Ἀνθίμου ἐκ τῆς γειτονικῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Τράλλων. Τὸ ἀρχαῖον λιμάνι τῆς Μιλήτου ἐχώρει 200 ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐνῶ σήμερον εἶναι ἀνύπαρκτον. Αἱ προσχώσεις ἐκ τῶν ὑδάτων ἔχουν φέρει τὴν θάλασσαν χιλιόμετρα μακριά. Ἐντυπωσιακὸ εἶναι εἰς τὴν Μίλητον τὸ θέατρον ἐκ τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου καὶ τὰ λουτρὰ τῆς Φαυστίνας.

Ἐπόμενος σταθμὸς μας εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις Προϊνή κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῆς πλαγίας τοῦ ὄρους Μυλάκη. Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς ἀθηναϊκῆς ἀποικίας ὑπάρχουν ἐντυπωσιακὰ ἔρειπια τοῦ λαμπροῦ ναοῦ πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς. Κατάπληξιν δημιουργεῖ τὸ μέγεθος τοῦ ναοῦ καὶ διερωτᾶται κανεὶς πῶς ἠδυνήθησαν οἱ τότε κάτοικοι νὰ μεταφέρουν σὲ τόσον ὕψος τοὺς τεραστῶν διαστάσεων κίονας. Εἶναι πράγμα ἀκατανόητον. Μόνον ἔργα πίστεως δύνανται νὰ θεωρηθῶν. Ὁ ναὸς εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα δείγματα Ἰωνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ ἀποπεράτωσις τοῦ ναοῦ τούτου ἐχρηματοδοτήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. 172 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

ΓΕΡΩΝ ΠΑΪΣΙΟΣ ΤΟ ΓΕΝΝΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ*

Του κ. ΑΘΑΝ. Γ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ, Θεολόγου
Master of Theology - Th.D. (cand.)

Ὁ Γέροντας τις μέρες πού ἔμενε ἔγκλειστος, με βαθεῖα πίστη καὶ φλογερὴ ἀγάπη γιὰ τὴν προσευχὴ πού ἦταν «τὸ ὄξυγόνο τῆς ψυχῆς του»¹⁶⁸, ζώντας θεϊκὲς ἐμπειρίες τῆς μουσικῆς ζωῆς, ἀσχολοῦνταν μὲ τὴν μελέτη καὶ μέθεξη τῶν θεῶν Γραφῶν, τῶν Πατερικῶν καὶ Ἀσκητικῶν συγγραμμάτων. Ἰδιαίτερα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου¹⁶⁹. Ὁ μεγάλος Σύρος ἀσκητῆς εἶχε γίνεи ἐντρύφημα, καὶ πηγὴ πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ ψυχικῆς ἀνατάσεως γιὰ τὸν Γέροντα Παῖσιο. Ἐνστερισμένος τοὺς Ἀσκητικὸς Λόγους τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου καὶ ἔχοντάς τους ὡς «ὁδοδείκτη» ἔδειχνε τὴν «καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν»¹⁷⁰ στὸν συσκοτισμένο καὶ ἀποπροσανατολισμένο ἄνθρωπο πού καταπονημένος καὶ συνθλιβόμενος ἀπὸ τὴν πίεση καὶ τὸ βάρος προβληματισμῶν ἀμέσου ἐνδιαφέροντος κατέφυγε σ' αὐτόν.

Ὁ μακαριστὸς Γέρον - Παῖσιος «προσπαθοῦσε νὰ μιμηθῆ τὸν Ἅγιο Ἰσαὰκ, ὄχι μόνο στὸ ἡσυχαστικὸ του πνεῦμα ἀλλὰ καὶ στὴν εὐαισθησία τῆς πνευματικῆς του ἀρχοντιᾶς, καὶ δὲν ἐπιβάρυνε κανέναν ἄνθρωπο. Ἐλεγε στοὺς Μοναχοὺς ὅτι πρέπει νὰ ζοῦν ἀσκητικά, γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὶς μέριμνες, καὶ ὄχι νὰ δουλεύουν σὰν ἐργάτες καὶ νὰ τρῶνε σὰν κοσμικοί. Γιατὶ τὸ ἔργο τοῦ Μοναχοῦ εἶναι οἱ μετανοίες, οἱ νηστείες, οἱ προσευχές, ὄχι μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο, ζωντανούς καὶ πεθαμένους, καὶ λίγη δουλειὰ γιὰ τὰ ἀπαραίτητα, γιὰ νὰ μὴν ἐπιβαρύνῃ τοὺς ἄλλους, διότι μὲ τὴν πολλὴ δουλειὰ καὶ μέριμνα ξεχνάει κανεὶς τὸν Θεό»¹⁷¹.

Ὁ Γέροντας μιμούμενος καὶ τὸν παπα - Τύχωνα, πού εἶχε μαθητεύσει κοντά του, πρὶν ἀρχίσει τὶς συμβουλές του καὶ κάθε συνομιλία του πνευματικῆ, εἶχε τυπικὸ νὰ κάνει πρῶτα προσευχή, νὰ ἐπικαλεσθῆ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα γιὰ νὰ τὸν φωτίσει. Ἐτσι συνεχῶς χαριτωνόταν ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅλο καὶ πὺ πολὺ.

Συνήθεια τοῦ Γέροντα, ὅπως καὶ ὄλων τῶν ἁγιορειτῶν πατέρων, ἦταν ἡ φιλοξενία τοῦ ἐπισκέπτη. Πράγματι ὁ σεβάσιμος Γέροντας πρὶν τὰ πνευματικά, ἀνάπαυε τοὺς κεκοπιακότες καὶ ἀποκαμωμένους ἀπὸ τὴν ζωὴ μὲ ὑλικά ἀγαθά. Ἀπλὰ ἀλλὰ εὐλογημένα. Ἐνα λουκούμι καὶ νερὸ κρύο. Μικρὴ προσφορά, μεγάλης ἀγάπης πού ἔδειχνε τὴν εὐαισθησία τοῦ Γέρον-

τα, τὴν φροντίδα του καὶ τὸν τρόπο πού ποίμαινε. Τὴν ποιμαντικὴ του ἀγωνία καὶ φροντίδα. Ἀκόμα καὶ ὅταν δὲν ἄνοιγε γιὰ τὴν προσευχόταν, ἢ ἀσθενοῦσε, ἢ ἀπουσίαζε στὸν κόσμο, στὸ ταπεινὸ κελλάκι τῆς Σουρωτῆς στὴν Θεσσαλονίκη, φρόντιζε νὰ ὑπάρχει τὸ κουτί μὲ τὰ λουκούμια, ἢ βρουσουλά μὲ τὸ νερὸ καὶ ἡ ἐπιγραφή πού προέτρεπε «εὐλογία νὰ τρῶτε».

Ὅταν τὸν ἔβρισκες, ὕστερα ἀπὸ τὴν πράγματι ἀβραμαία φιλοξενία, ἡ συζήτηση ξεκινοῦσε ἀβίαστα, ἀπλά, μὲ γλυκύτητα συνήθως μὲ πράγματα δικὰ σου, καθημερινά. «Τί κάνει ὁ κόσμος;» ρωτοῦσε ἤρεμα, ἀπλά καὶ μὲ ἀγνότητα. Χαριτολογοῦσε πνευματικὰ ἀνάλογα μὲ τὸ θέμα καὶ ἡ συζήτηση ὅσο προχωροῦσε γινόταν πὺ πνευματικῆ. Στοχαστικὸς, δὲν μιλοῦσε γιὰ νὰ κάνει ἐντύπωση. Περιοριζόταν στὰ ἀπαραίτητα. Στὴν διδασχὴ καὶ καθοδήγηση μὲ ἀγάπη. Ἐτσι ὁ λόγος του προκαλοῦσε τὸν θαυμασμό, ἢ σοφία του τὴν ἐντύπωση, ἢ εὐαισθησία του τὴν συγκίνηση, ἢ ἐτοιμότητά του τὴν γοητεία, ἢ ἁγιοπνευματικὴ ἐμπειρία του τὸ δέος. Χρησιμοποιοῦσε πάντοτε παραδείγματα, εἰκόνες, συμβάντα καὶ γεγονότα ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ καὶ τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορά, πού χαρακτηρίζονταν γιὰ τὴν ὑπαρξιακὴ τους ἀμεσότητα. Περιέγραφε καὶ ἀνέλυε καταστάσεις ὑπαρξιακῶν προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ἀτομικῆς του ἐσωτερικότητος μὲ μία προοπτικὴ λυτρωτικῶν διαλόγου, σύμφωνα πάντα καὶ στηριζόμενος στὴν Ὁρθοδοξία καὶ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς «ἐν Χριστῶ» σωτηρίας. Ἡ φωνὴ του ἀπαλή, ἤπια, γλυκιά, ἐπιβλητικὴ μὲ κάποια ἐλαφριά βραχνάδα καὶ «πάνω ἀπὸ τὸ ὠχρὸ πρόσωπο γλιστρᾶ ἓνα χαμόγελο παρόμοιο τοῦ Ἀγγέλου. Γαλήνιο βλέμμα τῶν ματιῶν του, πού διαβάζουν τὴν ψυχὴ τοῦ ἀλλοινοῦ. Ἐνας ἐκκλησιαστικὸς διάλογος κυματίζει στὴν συναίσθηση τῆς σιωπῆς»¹⁷².

(Συνεχίζεται)

168. Τάτσι, Ἐπαύθριο Ἀρχονταρῆ, σελ. 24.

169. Στὴν Βιογραφία τοῦ Παπα-Τύχωνα πού ἔγραψε πρόσφατα ὁ Γέροντας ἀναφέρεται σχετικᾶ:

«Μιὰ μέρα μὲ ρώτησε: (γράφει ὁ Γέροντας Παῖσιος)»

— Ἐσὺ, παιδί μου, τί βιβλία διαβάξεις;

Τοῦ ἀπῆντησα

— Ἀββᾶ Ἰσαὰκ».

Πρὸβλ. Παῖσιου, Ἀγιορείτικα, σελ. 32.

170. Α' Κορ. ιβ' 31.

171. Παῖσιου, Ἀγιορείτικα, σελ. 32.

172. Μοναχοῦ Ἀλεξάνδρου, Ποίηση, «Σύναξη» τχ. 26 Ἀπριλίος - Ἰούνιος 1988, σελ. 79.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 173 τοῦ ὑπ' ἀρ. 9 τεύχους.

Η ΙΑ΄ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Του κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἀγγέλων εἰς τὰς μαθητρίας τοῦ Ἰησοῦ, διὰ νὰ ἀναγγείλουν εἰς αὐτὰς τὴν Ἀνάστασιν, ἐνεφανίσθη Αὐτὸς Οὗτος ὁ Ἰησοῦς εἰς ταύτας ἐκουσίως. Ὡς δὲ παραδίδει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος: «Ἰησοῦς ἀπήνησεν αὐταῖς λέγων· χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας»⁸⁹. Τοιοῦτοτρόπως ἐπληθεύθη ἡ προφητικὴ ρῆσις «ἐκράτησα αὐτὸν καὶ οὐκ ἀφήκα αὐτόν»⁹⁰. Τὸ γυναικεῖον σῶμα ἦτο ἀσθενικόν, ἀλλὰ τὸ φρόνημα ἦτο ἀνδρεῖον, ὥστε αἱ Μυροφόροι νὰ τολμήσουν νὰ ἐγγίσουν τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου. Κατὰ τὸ Ἔσμη τῶν Ἀσμάτων: «ὑδὼρ πολὺ οὐ δυνήσεται οβέσαι τὴν ἀγάπην, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλείουσιν αὐτήν»⁹¹. Εἰς τὸ ἀνωτέρω χωρίον προφητεύεται ὅτι τὸ φρόνημα καὶ ἡ ἀγάπη τῶν γυναικῶν ἦσαν τόσον ἰσχυρά, ὥστε, καίτοι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ εὗρισκετο πρὸ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ εἰς τὸν τάφον, ἡ δὲ ψυχὴ Του βεβαίως ἠνωμένη μετὰ τῆς Θεότητος ἐκήρυττε εἰς τὸν Ἄδην, ἐν τούτοις δὲν ἔσβησεν εἰς τὰς μαθητρίας ἡ ἐλπίς τῆς Ἀναστάσεως.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐν συνεχείᾳ ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἐμφάνισιν καὶ τοὺς λόγους τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὰς Μυροφόρους πρὸ τῆς συναντήσεως αὐτῶν μετὰ τοῦ Κυρίου: Κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον: «ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναῖξί· μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς»⁹². Ἡ προτροπὴ αὕτη τοῦ ἀγγέλου δὲν ἀπηρθύνετο εἰς τοὺς στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἐφροῦρουσαν τὸν τάφον τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ εἰς τὰς μαθητρίας Αὐτοῦ. Κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον θὰ ἦτο ὠφέλιμον διὰ τοὺς στρατιώτας νὰ φοβηθοῦν οὗτοι τὸν σεισμόν τὸν γενόμενον εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀνάστασιν καὶ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀγγέλου. Οὕτω θὰ ἠδύναντο νὰ δώσουν μαρτυρίαν καὶ εἶπουν: «ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος»⁹³, ὡς εἶχεν εἶπει ὀλίγον μετὰ τὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θάνατον τοῦ Ἰησοῦ ὁ ἐκατόνταρχος, ὁ ὁποῖος ἐφροῦρει τὸν Κύριον. Αἱ μαθήτριά του Ἀναστάντος δὲν ἔπρεπε νὰ φοβῶνται, καθ' ὅσον ἠγάπων τὸν Διδάσκαλόν των, κατὰ δὲ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην «ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον»⁹⁴. Ὁ ἄγγελος παρήγγειλεν εἰς τὰς μαθητρίας κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον: «ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν»⁹⁵. Αἱ μαθήτριά του ἀνεχώρη-

σαν ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ πλήρεις χαρᾶς, ὡς ἀναφέρει ὁ αὐτὸς Εὐαγγελιστὴς: «καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ»⁹⁶. Οἱ ἀνωτέρω λόγοι τοῦ ἀγγέλου εἶχον προφητευθῆ ὑπὸ τοῦ δευτέρου Ψαλμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι καθαρῶς Μεσσιακός: «δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ»⁹⁷. Τὸ «ἀγαλλιᾶσθε» τοῦ ὡς ἄνω Ψαλμοῦ ἀναφέρεται προφητικῶς εἰς προτροπὴν πρὸς ἀπόκτησιν χαρᾶς ἕνεκα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ, τὸ δὲ «ἐν τρόμῳ» ἀναφέρεται εἰς προτροπὴν ἀναπτύξεως αἰσθήματος τρόμου ἕνεκα τοῦ σειμοῦ, ὁ ὁποῖος ἔλαβε χώραν συμφώνως πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀγγέλου ὡς γράφει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, ὁ ὁποῖος (ἄγγελος) εἶχε τὴν λαμπρότητα ἀστραπῆς»⁹⁸.

89. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 16-17, Ματθ. 28,9.

90. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 18-19, Ἔσμ. 3,4.

91. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 20, Ἔσμ. 8,7.

92. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 22, Ματθ. 28,5.

93. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 24-25, Ματθ. 27,54.

94. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 25-26, Α΄ Ἰω. 4,18.

95. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 26, Ματθ. 28,7.

96. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 27, Ματθ. 28,8.

97. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 29-30, Ψαλμ. 2,11.

98. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 176, 30-31, Πρβλ. Ματθ. 28, 2-3. Εἰς τὸ «Υπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον» τοῦ Π. Ν. Τρεμπέλα ἀναφέρονται καὶ τὰ ἐξῆς ἐπὶ τοῦ στίχου Ματθ. 28,2 ὅτι: «ὁ μὲν Χριστὸς ἀνέστη πρὸ τοῦ καταβῆναι τὸν ἄγγελον... ὁ δὲ σεισμὸς ἐγένετο διὰ τοὺς παρακαθημένους τῷ τάφῳ φύλακας, ἵνα τῷ φόβῳ τοῦ σειμοῦ ἀναστάντες καὶ τῷ φρικῷ τῆς ιδέας τοῦ τὸν λίθον ἀποκυλίσαντος ἐκπλαγέντες φύγῳσι» (Ζ). Ὁ σεισμὸς ἐγένετο πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν γυναικῶν εἰς τὸ μνημεῖον (ο). (Π. Ν. Τρεμπέλα, «Υπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον», Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «ἡ Ζωή», Ἀθήναι 1951, σελ. 519, δεξιὰ στήλη). Ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ στίχου Ματθ. 28,3 ἀναφέρει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ὅτι: «τὸ μὲν εἶδος (τοῦ ἀγγέλου) ἀστραπῆ, χιόνι δὲ τὴν στολὴν παραπλήσιον· ἵνα τῷ μὲν φοβερῷ καταπλήξῃ τοὺς φύλακας, τῷ φαιδρῷ δὲ προσκαλέσῃται τὰς γυναῖκας καὶ θάρσος ἐμποίησιν ταῖς τὴν φύσιν εὐπλοῖα καὶ δειλαῖς καὶ τὴν ἀνάστασιν δι' αὐτοῦ τοῦ σχήματος ἀναγγεῖλη περιχαρῶς» (ἐν Π. Ν. Τρεμπέλα, «Υπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον», Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «ἡ Ζωή», Ἀθήναι 1951, σελ. 520, ἀριστερὰ στήλη).

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τιμητικές διακρίσεις σὲ ιερείς ἀπὸ τὸν ΕΕΣ

Ὁ ΕΕΣ τίμησε πέντε ιερείς τῆς Μητροπόλεως Σερρών καὶ Νιγρίτης, γιὰ τὴν ἐπὶ δεκάδες χρόνια προσφορά τους στοὺς ἐτήσιους ἐράνους τοῦ ΕΕΣ. Πρόκειται γιὰ τοὺς ιερείς Ἀναστ. Πάππο, Ἰορδ. Θεμελίδη, Γεώργιο Χίντζιο, Θωμᾶ Τσάγκα καὶ Στέργιο Κουκουλά, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰ μαθητικά χρόνια τους, μέχρι τὶς μέρες μας ὡς ιερείς, ἦταν καὶ εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ προστρέχουν στοὺς ἐράνους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ. Κατὰ τὴν διάρκεια σεμνῆς τελετῆς στὸ Γραφεῖο τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σερρών καὶ Νιγρίτης κ. Μαξίμου, ὁ πρόεδρος τοῦ τμήματος Σερρών τοῦ ΕΕΣ κ. Σωκράτης Μικροῦ, παιδίατρος, ἐπέδωσε στοὺς πέντε ιερείς ἐκ μέρους τῆς διοικήσεως τοῦ ΕΕΣ ἀργυρὸ μετᾶλλιο μετὰ διπλώματος γιὰ «τὴν πολύτιμον συμβολὴν των εἰς τοὺς ἐράνους τοῦ ΕΕΣ».

Προηγουμένως μιλώντας ὁ κ. Μικροῦ εὐχαρίστησε τὸν Σεβ. κ. Μάξιμο ποὺ δέχθηκε νὰ γίνει στὸ Γραφεῖο του ἡ ἐπίδοση τῶν τιμητικῶν διακρίσεων πρὸς τοὺς πέντε ιερείς καὶ τόνισε ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Ἑρυθρὸς Σταυρὸς εἶναι ἐνήμερος τῆς μεγάλης προσφορᾶς τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας στὸ ἐν γένει ἔργο του.

Ἑλληνικὲς φλέβες. Ξένο αἷμα;

Μεγάλο πρόβλημα ἀνεπάρκειας αἵματος ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα μας, ἡ ὁποία ἀναγκάζεται νὰ εἰσάγει ἀπὸ χώρες τοῦ ἐξωτερικοῦ χιλιάδες φιάλες σὲ ἐτήσια βᾶση! Ἐκτιμᾶται ὅτι ἡ εἰσαγωγή αἵματος καλύπτει περίπου τὸ 7,6% τῶν συνολικῶν ἀναγκῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ χρειάζομαστε 500.000 φιάλες. Τὰ παραπάνω ἐπεσήμανε σὲ ἡμερίδα ποὺ πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στὸ ΚΑΤ ὁ καθηγητῆς Αἱματολογίας Φ. Μπερῆς, ὑπεύθυνος τῆς Αἱματολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Νοσοκομείου τῆς Γενεύης, τονίζοντας ὅτι οἱ μεταγγίσεις αἵματος ἀποτελοῦν ἕνα πολὺ λεπτὸ ζήτημα γιὰ ὅλες τὶς προηγμένες χώρες καθὼς, παρὰ τοὺς αὐστηροὺς ἐλέγχους, δὲν ἔχουν ἐξαλειφθεῖ πλήρως οἱ κίνδυνοι μεταδόσεως λοιμωδῶν νοσημάτων, κυρίως ἡπατίτιδας καὶ AIDS.

Οἱ κίνδυνοι μόλυνσεως λόγω μεταγγίσεως ἀναφέρεται διεθνῶς ὅτι εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἡπατίτιδα, 1:3.000 φιάλες αἷμα, ὡς πρὸς τὸ AIDS 1:200.000

φιάλες αἷμα. Στὴν Ἑλλάδα ἐκτιμᾶται ὅτι οἱ κίνδυνοι εἶναι αὐξημένοι, λόγω τῆς εὐκαιριακῆς προσφορᾶς αἵματος.

Ἄδεια φαλακρὰ κρανία...

Ἡ Ἀλβανία ὡς γνωστὸν ἔκανε αἴτηση γιὰ πλήρη ἔνταξή της στὸ ΝΑΤΟ. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν δεκαπέντε χωρῶν - μελῶν (ἡ Ἰσλανδία δὲν μετέχει στὸ στρατιωτικὸ σκέλος τῆς Συμμαχίας) ἐκπληκτοὶ διαπίστωσαν ὅτι τὸ ἰσχυρότερο ὄπλο ποὺ διαθέτει ἡ μικρὴ αὐτὴ χώρα εἶναι τὰ πολυβολεῖα της, ποὺ κατασκεύασε ὁ Ἐμβερ Χότζα. Ἡ ἐκπληξη τῶν ἐπιτελῶν τοῦ ΝΑΤΟ (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἑλλήνων) ἦταν μεγάλη, ὅταν διαπίστωσαν ὅτι ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀλβανικῶν πολυβολείων ξεπερνοῦσε τὶς 700.000. Δηλαδή ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν ἕνα πολυβολεῖο περίπου ἀνὰ τρεῖς Ἀλβανούς!

Τὰ πολυβολεῖα αὐτὰ βρίσκονται σὲ ὅλη τὴν Ἀλβανία (κυρίως σὲ κατοικημένες καὶ συνοριακὲς πρὸς τὴν Ἑλλάδα περιοχές), ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸν τομμεντένιο τροῦλο τους σὲ σχῆμα μανιταριοῦ καὶ ἀπὸ τὶς παράξενες πολεμίστρες τους. Μέσα σὲ αὐτά, μόλις χωροῦσαν δύο ὄπλιτες καὶ ἕνα πολυβόλο μὲ τὸν φόρτο τῶν πυρομαχικῶν του. Σήμερα, τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ πολυβολεῖα αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς ὡς... κοτέτσια ἢ ὡς ἀποθήκες ἢ ἀκόμη ὡς... ἀποχωρητήρια.

Μὰ εἶναι δυνατόν;

Μπορεῖ ἡ κατανάλωση τοῦ οὐίσκι νὰ αὐξήθηκε καὶ τὸ 1995, ὅμως τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸ ποτό, τὸ οὔζο, φαίνεται ὅτι περᾶ στὴν ἀντεπίθεση. Ἔστω καὶ ἂν τὸ 1996 ἀποδειχθεῖ δύσκολη χρονιά γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς καὶ ἐμπορίας οἶνοπνευματωδῶν ποτῶν, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες θὰ μειώσουν ἀκόμη περισσότερο τὴ συνολικὴ κατανάλωση οἶνοπνεύματος.

Τί ποσότητες οἶνοπνευματωδῶν, ὅμως, καταναλώνονται ἐτησίως; Σύμφωνα μὲ στοιχεῖα τῆς ἀγορᾶς, ἡ ἐτήσια κατανάλωση οὐίσκι ἀνέρχεται σὲ 2,4 ἑκατομμύρια κιβώτια τῶν 9 λίτρων!

Ἀντιστοιχῶς, ἡ κατανάλωση βότκας εἶναι 450.000 κιβώτια, μπράντι 500.000 ὡς 550.000 κιβώτια, τυποποιημένου ἐμφιαλωμένου οὔζου 1,1 ἑκατομμύρια κιβώτια, ρούμι 210.000 ὡς 230.000 κιβώτια καὶ τζίν 200.000 κιβώτια.

Μ. Μελ.